

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล โพน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดการบริหารการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
3. แนวคิดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี
5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการบริหารการศึกษา

2.1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

กิติมา ปรีดีติลล (2552, น. 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2552, น. 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความฉลาด เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความ ต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัย ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคม ที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2554, น. 38) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่ถูกต้องจากครู ภายใต้ค่าใช้จ่ายที่ดำเนินการโดยรัฐ โดยให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดและได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาอีกนัยหนึ่งว่า หมายถึง การใช้ อิทธิพล (Influencing) ต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญ งอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่

ได้กำหนดโดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ซึ่งได้แก่ ครู ในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ

นพพงษ์ บุญจติราคุลย์ (2554, น. 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554, น. 51) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่ระเบียบแบบแผน และได้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

จากความหมายของคำว่าบริหารการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคน เช่น ครู ชุมชน นักเรียน ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมให้เกิดความเจริญก้าวหน้า นำไปสู่เป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.1.2 ขอบข่ายการบริหารการศึกษา

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2552, น. 17) ได้กล่าวว่าขอบข่ายของงานบริหารการศึกษามี 8 ประการ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน 2) การบริหารกิจการนักเรียน 3) การบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การบริหารงานบุคลากร 5) การบริหารพิเศษต่าง ๆ 6) การจัดโครงสร้างหน่วยงาน 7) การดูแลอาคารสถานที่และบริเวณ 8) การบริหารธุรการและการเงิน

सनานจิตร สุนทรทรัพย์ (2553, น. 69-70) ได้กล่าวในการบริหาร และการจัดการที่ดี เป็นการบูรณาการส่วนที่ดีของแนวคิดต่างๆ ทางการบริหาร เพื่อมาปรับใช้ในบริบทขององค์การทางการศึกษา โดยกำหนดกรอบในการนำเสนอให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย ผลที่คาดหวังหรือภาพความสำเร็จของการบริหารการจัดการที่ดี

2. กระบวนการบริหารและการจัดการที่ดี
3. ทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการบริหารและการจัดการที่ดี
4. ระบบควบคุม
5. ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารและการจัดการ

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2554, น. 41-43) ได้วางขอบข่ายของการบริหารการศึกษาไว้ 5 ขอบข่าย คือ

1. การผลิต (Production) หมายถึง กิจกรรมพิเศษหรืองานที่ทางองค์การได้จัดตั้งขึ้นในทางการศึกษา หมายถึง การตระหนักถึงเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยสังคม (Society) ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงแปรเป้าหมายของการศึกษาแก่บุคลากรทางการศึกษา (Product of Education) ในรูปแบบและลักษณะที่พึงประสงค์

2. การประกันถึงการใช้ผลผลิตจากประชาชน (Assuring Publicize) หมายถึง กิจกรรมและผลผลิตของการดำเนินงานขององค์การ สินค้าและบริการที่ได้ ผลผลิตจะต้องเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในการใช้และประโยชน์ที่จะได้รับ เพราะประชาชนเป็นผู้จัดตั้งองค์การจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษาที่จะต้องให้คำจำกัดความการดำเนินงานที่ต้องการ เพื่อให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เพื่อว่าผลผลิตสุดท้ายของการศึกษาจะได้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

3. การเงินและการบัญชี (Finance and Accounting) หมายถึง การรับและการจ่ายเงินในการลงทุนในกิจกรรมขององค์การ การบริหารการศึกษายังเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินงาน ในการดำเนินงานกิจกรรมของเครื่องมือทางการศึกษา

4. บุคลากร (Personnel) คือ การกำหนดกรอบและการดำเนินงานของนโยบาย และกระบวนการในการสรรหาบุคคล และการดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ ขวัญที่ดี และความซื่อสัตย์ต่อองค์การ

5. การประสานงาน (Coordination) เป็นกิจกรรมที่สำคัญของการบริหารการศึกษา เพราะจะเป็นการประกันถึงความสัมพันธ์ภายในที่ใกล้ชิด และการผสมผสานของกิจกรรมทั้งหมดขององค์การ เช่น บุคลากร การเงิน และการผลิตของผลที่พึงประสงค์ (Desired Result) การผสมผสานดังกล่าวไม่ใช่เฉพาะโครงสร้างขององค์การเท่านั้น แต่รวมถึงเจตคติของบุคลากรด้วย

ภิญโญ สาธร (2555, น. 73-75) ได้มีความคิดเห็นว่า กระบวนการบริหารการศึกษามีขอบข่ายครอบคลุม 5 ประเด็น (ดังนี้

1. Planning หมายถึง การวางแผนและกำหนดโครงการว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร มอบหมายให้ใครทำ และจะทำเมื่อไหร่ เพื่อใช้เป็น ข้อปฏิบัติ ในการบริหารการศึกษา

2. Allocation หมายถึง การสรรหาบุคคล วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยเกื้อกูลที่จำเป็นต้องใช้ในหน่วยงานที่วางแผนไว้

3. Stimulation หมายถึง การให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

4. Coordination หมายถึง การประสานงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสพบปะ ประชุม สัมมนา แสดงความคิดเห็น ซักถาม เรื่องของหน่วยงานในขอบเขต ตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย

5. Evaluation หมายถึง การประเมินผลเพื่อเป็นการตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทราบปัญหาข้อขัดข้อง อันนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

จากความหมายของขอบข่ายการบริหารการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า งานการบริหารการศึกษาที่ดำเนินงานมานั้นแบ่งเป็น 6 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการการเงิน การบริหารอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.1.3 หน้าที่ของการบริหารการศึกษา

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2552, น. 17) ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการบริหารการศึกษา 4 อย่าง คือ

1. การปรับปรุง ส่งเสริม โอกาสทางการศึกษาหรือการบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานบุคคลากรในสถานศึกษา
3. ความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์
4. การบริหารอาคารสถานที่ ธุรการ การเงินและการให้บริการ

หวน พินธุพันธ์ (2554, น. 6-7) ได้หยิบยกบุคคลที่กล่าวถึงภารกิจทางการบริหารการศึกษา หรือ งานบริหารการศึกษา ไว้คล้ายๆ กันดังนี้

1. Smith และคนอื่นๆ ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้หลายประการด้วยกัน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานการเงิน งานอาคารสถานที่งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนงานธุรการ

2. นิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับงานบริหารการศึกษา ได้จำแนกงานบริหารการศึกษา เช่น งานวิชาการงานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานการเงินและบริการ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

จึงกล่าวได้ว่า ภารกิจในการบริหารการศึกษา หรืองานบริหารการศึกษา โดยทั่วไป จำแนกออกเป็นดังนี้ คือ การบริหารงานวิชาการการบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคลการบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

Campbell et al. (2008, p. 227) ได้แบ่งงานบริหารสถานศึกษาออกเป็น 6 ประการ คือ

1. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน (School Community Relationships) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของชุมชน ความต้องการ ของชุมชน การให้ข้อมูลของสถานศึกษาแก่ชุมชน บทบาทของสถานศึกษาในชุมชนและบทบาทขององค์กรต่างๆ ในชุมชน
2. การบริหารหลักสูตรและการสอนหรือการบริหารงานวิชาการ (Curriculum and Instruction) การวางโครงการของการเรียนการสอน หลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของชาติ การจัดและการเลือกใช้สื่อการเรียน อุปกรณ์หลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอน
3. การบริหารกิจการนักเรียน (Pupil Personnel) การจัดการเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการจัดรูปองค์การของนักเรียน ระเบียบและระเบียบต่างๆ การจัดบริการให้แก่นักเรียนและ การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน
4. การบริหารบุคลากร (Staff Personnel) งานนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารต้องดูแลรับผิดชอบในเรื่องนโยบาย การวิเคราะห์อัตรากำลัง การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การนิเทศงานและการประเมินผลประสิทธิภาพการสอน
5. การบริหารอาคารสถานที่ (Physical Facilities) หมายถึง อาคารสถานที่ สนาม วัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนอาคารสถานที่ การพัฒนาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ช่วยในการเรียนการสอน
6. การบริหารการเงินและธุรการ (Finance and Business Management) มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารควรจะต้องให้ความสนใจได้แก่ การทำงานประมาณการใช้จ่าย งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์และงานพัสดุ - ครุภัณฑ์

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หน้าที่ หรือภารกิจของการบริหารการศึกษา ประเด็นหลักๆ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจหรือ หน้าที่หลักที่สถานศึกษาต้องใช้ในการพัฒนางานและกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.4 หลักการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารต้องมีหลักการบริหาร วิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาได้วางหลักการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ธวัชชัย เปรมปรีดี (2553, น. 87 – 88) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของ

สังคม หนึ่งๆ ในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรมในด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในและนอกโรงเรียน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2554, น. 39 – 40) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมมือกัน การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมายและวัตถุประสงค์การศึกษา การให้บริการ สังคม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน และให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลเหล่านี้ การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด สำหรับการศึกษาและวัตถุประสงค์ของมัน โดยผ่านทางวิธีการของการจัดองค์การ การสั่งการ การอำนวยความสะดวกและปรับปรุงการทำงาน ทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

ปราชญา กล้าหาญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2555, น. 12 – 15) ได้กล่าวว่า กำหนดหลักการบริหารไว้ 9 ประการ หรืออาวูทซึ่งเก้าประการของการบริหารการศึกษามีดังนี้ ความเข้าใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการคาดคะเนและจัดทำแผนงานความสามารถในการจัดโครงสร้างและระบบงาน ในการจัดบุคลากรในหน่วยงาน ความสามารถในการอำนวยการบริหาร การเป็นผู้นำการร่วมมือประสานงาน การประชาสัมพันธ์และความสามารถในการจัดทำรายงานประเมินผล ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการจัดควบคุมทรัพยากรค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2555, น. 14 – 16) ได้กล่าวว่าปัจจุบันการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชนนิยมใช้หลักการบริหารการจัดการที่ดี (Good Governance) หรือนักวิชาการบางคนเรียกว่า หลักธรรมาภิบาลบ้าง หลักธรรมบ้าง ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการ ที่ดี ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ระเบียบดังกล่าวพยายามสะท้อนภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์กร ซึ่งเริ่มจากการเรียกร้องของธนาคารโลกให้ประเทศผู้กู้เงินกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี ให้เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่าผู้บริหาร ได้ดำเนินการบริหารด้านความรับผิดชอบและนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จขององค์การอย่างแท้จริง เป้าหมายดังกล่าว รวมไปถึงความรับผิดชอบ การเปิดเผยโปร่งใส การมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวนี้ ได้ระบุหลักการไว้ 6 ประการ สามารถใช้ได้ทั้งหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านี้ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายในกฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นความถูกต้องดีงามโดยร่วมกันรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักการนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้

ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทนมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใสได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันในชาติ โดยการปรับปรุงกลไกการทำงานองค์การทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาความสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยแจ้งความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ เพื่อให้รับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลงานการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันในเวทีโลก และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมหนึ่งๆ ในทุกๆ ด้าน และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5 กระบวนการบริหารการศึกษา

กระบวนการการบริหารเป็นแนวทางเทคนิค หรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ปฏิบัติภารกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย มีผู้เสนอกระบวนการบริหารไว้ดังนี้

Gulick and Urwick (1973, pp. 47 - 48) ได้สรุปกระบวนการบริหารประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ เรียกอ่อๆ ว่า “POSDCoRB” ดังนี้

1. การวางแผนการดำเนินการ (P = Planning)
2. การจัดโครงสร้าง (O = Organizing)
3. การจัดบุคลากร (S = Staffing)
4. การวินิจฉัยสั่งการ (D = Directing)
5. การประสานงาน (Co = Coordinating)
6. การรายงาน การประชาสัมพันธ์ (R = Reporting)
7. การจัดงบประมาณ (B = Budgeting)

Robbins and Coulter (2003, p. 7) กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของ Henri Fayol ใน 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านการวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย และกลยุทธ์ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงาน

ด้านที่ 2 ด้านการจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การกำหนดภาระงานที่จะต้องปฏิบัติกำหนดบุคคลที่จะปฏิบัติ ตลอดจนวิธีในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 3 ด้านการสั่งการ (Commanding) หมายถึง การกำหนดให้ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ล่วงหน้าในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 4 ด้านการให้ความร่วมมือ (Coordinating) หมายถึง การปฏิบัติงานโดยพร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย และเป็นไปทิศทางเดียวกันในการดำเนินงาน

ด้านที่ 5 ด้านการควบคุม (Controlling) หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้การเสริมแรงเพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงาน

Bateman and Snell (2004, p. 405) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจในการปฏิบัติงานของ Maslow ภายใต้อสมมติฐาน ดังนี้ คือ

1. มนุษย์มีความต้องการและเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุดขณะความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเข้ามาแทนที่ไม่มีวันสิ้นสุด

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมที่ต้องการ

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตอนความสำคัญเรียงลำดับจากความต้องการขั้นพื้นฐานจนถึงความต้องการสุดยอด 5 ประการ คือ

3.1 ความต้องการทางกาย

3.2 ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง

3.3 ความต้องการความรักและความต้องการทางสังคม

3.4 ความต้องการความสำเร็จ เกียรติยศ ชื่อเสียง

3.5 ความต้องการความสำเร็จ ตามความรู้สึกรู้สึกดี และทางความสำเร็จ การได้รับการยกย่อง การเจริญเติบโต และความเจริญก้าวหน้าในงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารการศึกษา คือ วิธีการที่ผู้บริหารใช้ปฏิบัติการให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย โดยการวางแผน การจัดองค์กรการจัดสรรคน การนำการปฏิบัติ การควบคุมงาน การรายงานผล การจัดสรรงบประมาณ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

2.2.1 ความหมายของยุทธศาสตร์

ธงชัย สันติวงษ์ (2550, น. 154) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์คือ วิธีที่ชาญฉลาดที่ผู้บริหารคิดได้ ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานตามเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพสูงสุด จนบรรลุในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2553, น. 47) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการที่เน้นเป้าหมายระยะยาวในการที่องค์กรจะสามารถเผชิญกับสิ่งท้าทายในการแข่งขัน

ทรงพล โสภณ (2550, น. 90) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทางให้ยึดถือเพื่อให้องค์การสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2550, น. 42) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ คือวิธีการหรือเทคนิคในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิธีการอันแยกคางในการดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่ต้องการ เป็นกลวิธีที่มุ่งสู่กลยุทธ์ในการทำงาน เป็นวิธีการปฏิบัติที่ได้ผ่านการคัดเลือกอย่างเหมาะสม ผ่านการคิดและการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงในภาคปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ชีรวัดน์ นิเจนตร (2552, น. 3) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการที่คิดว่าดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ยุทธศาสตร์ควรเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทดแทนโครงการหรือการดำเนินงานแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้วแต่ไม่ได้ผลในการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องนั้นๆ จึงจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์จะมีความต่างจากคำอื่นๆ และมีข้อสังเกตดังนี้

1. ยุทธศาสตร์น่าจะเป็นกลวิธีใหม่ที่ยังไม่เคยมีการนำมาใช้ เพราะเป็นวิธีการอันชาญฉลาดที่ใช้แก้ปัญหาและการพัฒนาที่ได้ผล ซึ่งวิธีอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปได้ผลน้อยหรือไม่ได้ผลเลย อย่างไรก็ตามก็อาจมีการนำยุทธศาสตร์นั้นๆ ไปใช้ซ้ำอีกในกรณีอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปได้ผลน้อยหรือไม่ได้ผลเลย อย่างไรก็ตามก็อาจมีการนำยุทธศาสตร์นั้นๆ ไปใช้ซ้ำอีกในกรณีอื่นๆ หรือบริบทอื่น เมื่อบ่อยครั้งเข้าก็กลายเป็นวิธีการธรรมดาทั่วไปเช่นเดียวกับคำว่านวัตกรรม

2. กลวิธีที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์ควรมีลักษณะระดับและขอบเขตเพียงใด ยุทธศาสตร์น่าจะใช้เฉพาะด้านเฉพาะสาขามากกว่านโยบาย ซึ่งใช้ได้กว้างกว่าแต่ควรมีระดับที่สูงกว่าเทคนิคหรือวิธีการ

3. ยุทธศาสตร์เป็นสิ่งที่สามารถศึกษา ค้นคว้า ออกแบบ หรือสร้างขึ้นมาได้จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีหลักการ ข้อมูล สารสนเทศ มาศึกษา วิจัย ทดลอง หาทางเลือกและกลวิธีที่เหมาะสม สอดคล้องกับสาเหตุและปัจจัยที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ต้องการได้ เมื่อผ่านการตรวจสอบและประเมินผลแล้วว่าได้ผลดีกว่าเดิมก็สามารถใช้ปฏิบัติ ถ่ายทอดและเผยแพร่ไปสู่กว้างในบริษัทที่คล้ายคลึงกัน

ประเวศ วะสี (2543, น. 7) กล่าวว่า การนำยุทธศาสตร์มาใช้แก้ไขปัญหาประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยของเรากำลังมีปัญหาวิกฤตรอบด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ทุจจริต คอร์รัปชัน ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการศึกษา ปัญหาาระบบราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและยากต่อการแก้ไข ทั้งโครงสร้างวิธีคิด โครงสร้างอำนาจ โครงสร้างทิศทางการพัฒนา โครงสร้างทางการเงิน โครงสร้างทางกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้รัฐและสังคมไทยไม่มีพลังเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤต หากปล่อยไว้ ปัญหาที่ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงจำเป็นที่คนไทยในทุกภาคทุกส่วน จะต้องรวมพลังกำหนด ยุทธศาสตร์แก้วิกฤตชาติ เพราะกาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่าลำพังอำนาจรัฐไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหา วิกฤตชาติได้จำเป็นที่ภาคสังคมหรือประชาชนต้องผนึกกำลังร่วมแก้ปัญหาชาติ โดยใช้พลังอำนาจทางสังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ของคนไทยทั้งชาติในทุกพื้นที่ ทุกองค์การและทุกเรื่อง โดยได้ใช้ยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะให้ทุกคนร่วมกันทำงาน 3 ลักษณะ คือ การลงมือทำเอง การร่วมมือกับรัฐและการตรวจสอบรัฐ แต่ทั้งนี้รัฐจะต้องไม่บั่นทอนพลังทางสังคม แต่ต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ และเข้ารับบทบาทในการร่วมแก้วิกฤตชาติ

เฉลียว บุรีภักดิ์ (2550, น. 4) ได้อธิบายความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนการ อันชาญฉลาดสำหรับกระทำการอันหนึ่งอันใดให้บรรลุเป้าหมายที่มีความยากเป็นพิเศษ ไม่อาจบรรลุได้โดยวิธีธรรมดาที่คนทั่วไปรู้อยู่แล้ว วิธีดังกล่าวต้องประกอบขึ้นจากหลักวิชาการย่อยๆ หรือ “ศาสตร์” อีกข้อหนึ่งเพราะสามารถนำไปตรวจสอบโดยกระบวนการวิทยาศาสตร์ เพื่อยืนยันว่าเป็นแผนการที่ใช้ปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายได้จริงและจะได้ผลอย่างคุ้มค่า และคุ้มทุน

เอกชัย ศรีวิลาศ (2552, น. 1) ได้อธิบายว่า ยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนที่ต้องมีความเข้าใจในเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ มีหลายมิติที่ต้องพิจารณาในหลายมุมมอง เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการวิเคราะห์หรือบูรณาการใช้ทรัพยากรที่มีความจำกัดแบบองค์รวม ต้องผสมผสานให้เหมาะสมที่สุด ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว

Certo and Peter (1991, อ้างถึงใน วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ 2550, น. 17) ได้ให้คำนิยามว่ากลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ เป็นวิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

จากแนวคิดดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ คือ แนวทางเชิงรุกในการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี พ.ศ. 2559 - 2564 ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิด 6 ด้าน (สำนักประสานแผนและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, 2559, น. 2) ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ด้านบุคลากร
3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมหลักสูตร
5. ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.2.2 ความสำคัญของยุทธศาสตร์

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เล็งเห็นความสำคัญของยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2543, น. 44) ได้เห็นความสำคัญของ การกำหนดยุทธศาสตร์ว่าเป็นการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งไปในอนาคต มีกระบวนการคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ตลอดทุกมิติขององค์การ โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในตลอดทุกมิติขององค์การรวมทั้งมีการยอมรับร่วมกันของคนในองค์การ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดยุทธศาสตร์มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารที่มุ่งหวังผลสำเร็จในการดำเนินงานในองค์การที่ซับซ้อนหรือองค์การที่ต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอก อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเทคนิค วิทยาการต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายต่างๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลที่โอกาส และอุปสรรคต่อการดำเนินงานองค์การ ดังนั้นผู้บริหารต้องหาวิธีการในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ โดยปรับขีดความสามารถขององค์การให้ดำเนินการภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, น. 38) ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไทยทุกคน ให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวองค์กรศาสนา องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สื่อมวลชนและประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังปัญญา ศีลธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น ทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวมรวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุลในการยกระดับคุณภาพชีวิต

2. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

3. เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและบทบาทของครอบครัวและชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันทางสังคมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในความรักชาติและความเป็นไทย

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2552, น. 79) ได้อธิบายความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ว่า

1. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

2. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร

3. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานของภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

4. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นงาน (Performance-Based Budgeting)

5. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยในแง่ของการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2555, น. 15) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานดังนี้

1. ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา
 2. ผลิตและพัฒนาคุณภาพกำลังคนรองรับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ
 3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม
 4. ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
 5. พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- สรุปได้ว่า ความสำคัญของยุทธศาสตร์ มีดังนี้

1. ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา
2. ผลิตและพัฒนาคุณภาพกำลังคนรองรับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ
3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม
4. ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.3 องค์ประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์

องค์ประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวว่า ดังนี้

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2550, น. 8) กล่าวว่าองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การมุ่งเน้นอนาคต โดยการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์การที่จะดำเนินต่อไป และการระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการตามทิศทางดังกล่าว ซึ่งการวางแผนยุทธศาสตร์นี้ไม่ใช่เพียงแต่การวางแผนระยะยาวเพื่อคาดการณ์แนวโน้มอนาคตและเตรียมแผนงานรองรับเท่านั้น แต่จะเป็นความพยายามในการกำหนดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ไว้ล่วงหน้า และเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องกัน
2. การมุ่งเน้นจุดหมายรวมขององค์กร โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้ตามช่วงระยะเวลาต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่ต้องการ
3. การมุ่งเน้นกระบวนการ โดยจะต้องมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจ การวิเคราะห์สภาพภายนอกและภายใน การวิเคราะห์จัดวาง

ยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนงานและโครงการ การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การทบทวน และการจัดวางยุทธศาสตร์ใหม่

4. การมุ่งภาพรวม โดยเน้นระดับการวิเคราะห์ทั้งองค์การมากกว่าพิจารณาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเฉพาะแผนงานโครงการและกิจกรรมใดๆ ดังนั้นอิทธิพลผลกระทบของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์จึงค่อนข้างสูงและครอบคลุมทั้งทั้งองค์การ และการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นมักจะมีผลต่อเนื่องไปอีเป็นเวลาหลายปี

สมยศ นาวิการ (2544, น. 14) ได้เสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ดังนี้คือการวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การตัดสินใจขององค์กรเกี่ยวกับภาระหน้าที่ที่ควรทำให้สำเร็จและวิธีการกำหนดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ถึงแม้ว่าการวางแผนยุทธศาสตร์จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์แต่มีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผน ประกอบด้วย การวางแผนเป้าหมาย และจุดประสงค์ทั่วทั้งองค์กร และหาวิธีที่จะทำให้เป้าหมายและจุดประสงค์เหล่านั้นบรรลุผลสำเร็จ

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2553, น. 48) กล่าวว่าองค์ประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายขององค์การอย่างเป็นระบบเพื่อให้องค์การมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน
2. มีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เรียกว่า ปัจจัยภายใน (Internal Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors) เพื่อพิจารณาหาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งเกิดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่างๆ
3. มีการกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานขององค์การที่ชัดเจนและเหมาะสมที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์การ
4. มีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่การกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ใช้วิธีการหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมยุทธศาสตร์ขององค์การ และเป็นไปในทิศทางที่องค์การกำหนดขึ้น
5. มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้กำหนดขึ้นหรือไม่ ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในวิธีการหรือแนวทางในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของหน่วยงานภายในองค์การ

Kotler and Murphy (1981, p. 90, อ้างถึงใน ชาตรี ถาวรรัักษ์) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์มี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอกองค์กร (Environmental Analysis) ซึ่งควรวิเคราะห์ในสิ่งเหล่านี้

1. ธรรมชาติขององค์กร การคุณค่า ความคาดหวัง และปณิธานขององค์กรควรจะต้องคิดวิเคราะห์หว่า 10 ปีข้างหน้า องค์กรควรเป็นอย่างไร
2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร ลักษณะทางกายภาพขององค์กรในอนาคตจะพัฒนาอย่างไร
3. วิเคราะห์ความสามารถของผู้นำ การวางแผนยุทธศาสตร์ต้องเป็นความคิดเชิงยุทธศาสตร์ของผู้นำแต่ละระดับ
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตจะต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อองค์กรใน 4 ด้าน ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Goal Formulation) เมื่อประเมินจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแล้ว จะวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางในการวางแผนยุทธศาสตร์ซึ่งมีภารกิจ และวัตถุประสงค์ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) เพื่อนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถแก้ไขจุดอ่อนและข้อจำกัด ให้เป็นจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ระดับองค์กร

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบองค์กร (Organization Desing) เพื่อให้มีการจัดองค์การให้เอื้อต่อภารกิจ วัตถุประสงค์ บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบระบบปฏิบัติงาน (System Design)

เสรี พงศ์พิศ (2552, น. 1) ได้เสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ดังนี้คือ การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งสัมพันธ์สอดคล้องกัน เป็นการวางแผนที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) หรือภาพฝันที่วาดไว้เป็น “การร่วมจิต” มีเป้าประสงค์ (Purpose) อันแสดงถึงเจตจำนงร่วมของทุกฝ่าย “การร่วมใจ” ผลึกพลังใจของทุกฝ่ายเพื่อกระทำพันธกิจ (Mission) อันถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objectives) ที่ตั้งไว้เป็นรายละเอียดเพื่อให้เกิดผลกระทบ และได้ผลลัพธ์ (Output) ที่พึงประสงค์

สุจิต บุญบงการ (2551, น. 7 – 8) ได้เสนอการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่าจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก การยอมรับในเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดีมาน้อยเพียงใด ต้องให้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในพันธกิจหน่วยงาน (Mission Statement)

ประการที่สอง การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ให้สอดคล้องกับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีด้วยเสมือนกับเป็นภารกิจของหน่วยงาน

ประการที่สาม การปรับเครื่องมือการบริหารให้สอดคล้องกับภารกิจ

ประการที่สี่ การกระตุ้นหรือฝึกหรือฝึกรวมพนักงาน หรือผู้บริหาร ให้มีความตระหนักในเรื่องการบริหารจัดการที่ดี

ประการที่ห้า การสร้างพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมภายนอก จะทำให้งานด้านนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2542, น. 78) กล่าวว่า การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นทีมโดยเริ่มจากกระบวนการบริหารและการวางแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environmental Analysis)
2. การพิจารณาวิเคราะห์ธุรกิจ (Corporate Analysis)
3. เลือกระบบยุทธศาสตร์และจัดวางยุทธศาสตร์ (Generating Strategic Alternatives)
4. กำหนดนโยบายและวางแผนงาน/โครงการตามยุทธศาสตร์ (Action Plan)
5. การปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ (Implementation)

นอกจากนี้ได้เสนอขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการโดยใช้คำว่า “MVOSA” ซึ่งประกอบด้วย

M = Mission พันธกิจ

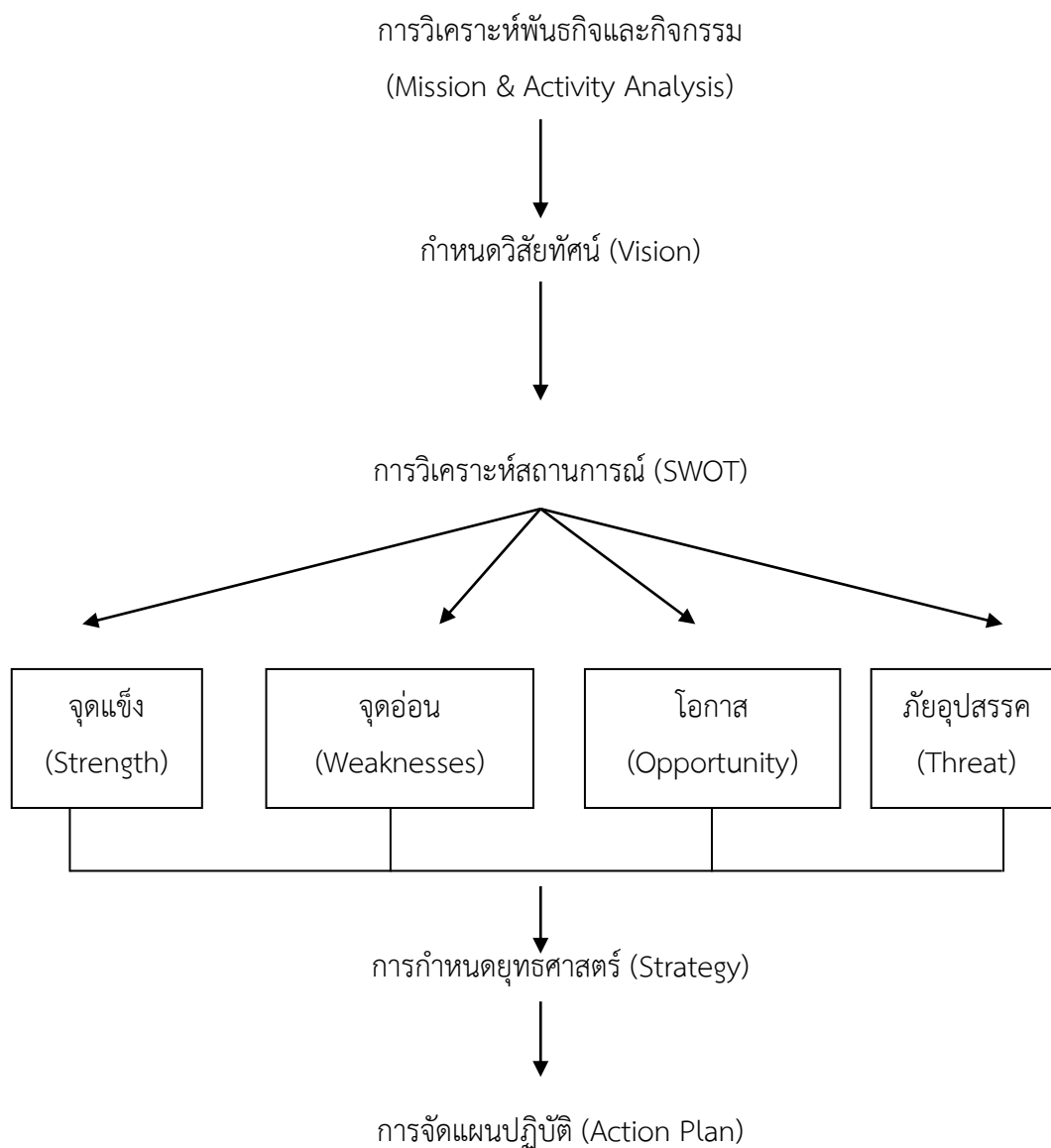
V = Vision วิสัยทัศน์

O = Obstacle อุปสรรค

S = Strategic ยุทธศาสตร์

A = Action Plan แผนปฏิบัติการ

การวิเคราะห์พันธกิจและกิจกรรม เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์และการจัดทำแผนปฏิบัติการดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 การวิเคราะห์พันธกิจและกิจกรรม. ปรับปรุงจาก *หลักและเทคนิคการวางแผน* (น. 79), โดย พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2542, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จากการศึกษาเอกสารผู้วิจัยจึงสรุปว่าองค์ประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นดังนี้ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ 5) ตัวชี้วัด และ 6) กลยุทธ์ และแนวทางดำเนินการ

2.4 กระบวนการจัดการเชิงยุทธศาสตร์

Certo and Peter (1991, p. 87) ได้เสนอกระบวนการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) โดยพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ภายในองค์กรและโอกาส อุปสรรค จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขั้นตอนที่ 2 การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดวางองค์กรภาครัฐจะมีมุมมองดังนี้คือ พิจารณาพันธกิจ (Mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กร และวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์กรซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) โดยพิจารณาออกแบบเลือกยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical Question)

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรและวัฒนธรรมขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 5 การควบคุมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy Control) โดยวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงาน วิธีการประเมินผลกระบวนการ และประเมินผลสำเร็จขององค์กร

กระบวนการจัดการเชิงยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 ไปจนถึงขั้นตอนที่ 5 และมี “การทบทวน” โดยเวียนกลับมาขั้นตอนที่ 4 จนถึงขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งองค์กรจะต้องเผชิญ และปรับยุทธศาสตร์ให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

เครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมนั้นมีเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ซึ่ง ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2550, น. 56) เสนอไว้ดังภาพต่อไปนี้

โอกาส

จุดอ่อน

ภัยอุปสรรค

สถานการณ์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพลิก ”ฟื้นสถานการณ์	สถานการณ์ที่ 1 ”ยุทธศาสตร์เชิงรุก“
สถานการณ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การ ”ป้องกันตัว	สถานการณ์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การแตก ”ตัว

จุดแข็ง

ภาพที่ 2.3 การวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน โอกาส - อุปสรรคขององค์การ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในระดับหน่วยงาน. ปรับปรุงจาก *การวางแผนเชิงกลยุทธ์* (น. 56), โดย ทศพร ศิริสัมพันธ์, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้บริหารขององค์การมักเผชิญกับสถานการณ์ใน 4 รูปแบบ ดังแผนภาพข้างต้น ดังนี้

1. สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง - โอกาส)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างที่จะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมค่อนข้างที่จะให้โอกาสแก่องค์การในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อดึงจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างมาปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้มาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

2. สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน - อุปสรรค)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในอยู่หลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารองค์การ คือยุทธศาสตร์การตั้งรับหรือป้องกันตัว เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์การเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด รวมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรคภายในต่างๆ

3. สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน - โอกาส)

สถานการณ์นี้เปรียบเทียบกับกรณีเครื่องหมายคำถาม เนื่องจากองค์กรมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงมีปัญหาอุปสรรคในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกสำหรับผู้บริหารขององค์การคือ ยุทธศาสตร์การพลิกตัว เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

4. สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง - ภัยอุปสรรค)

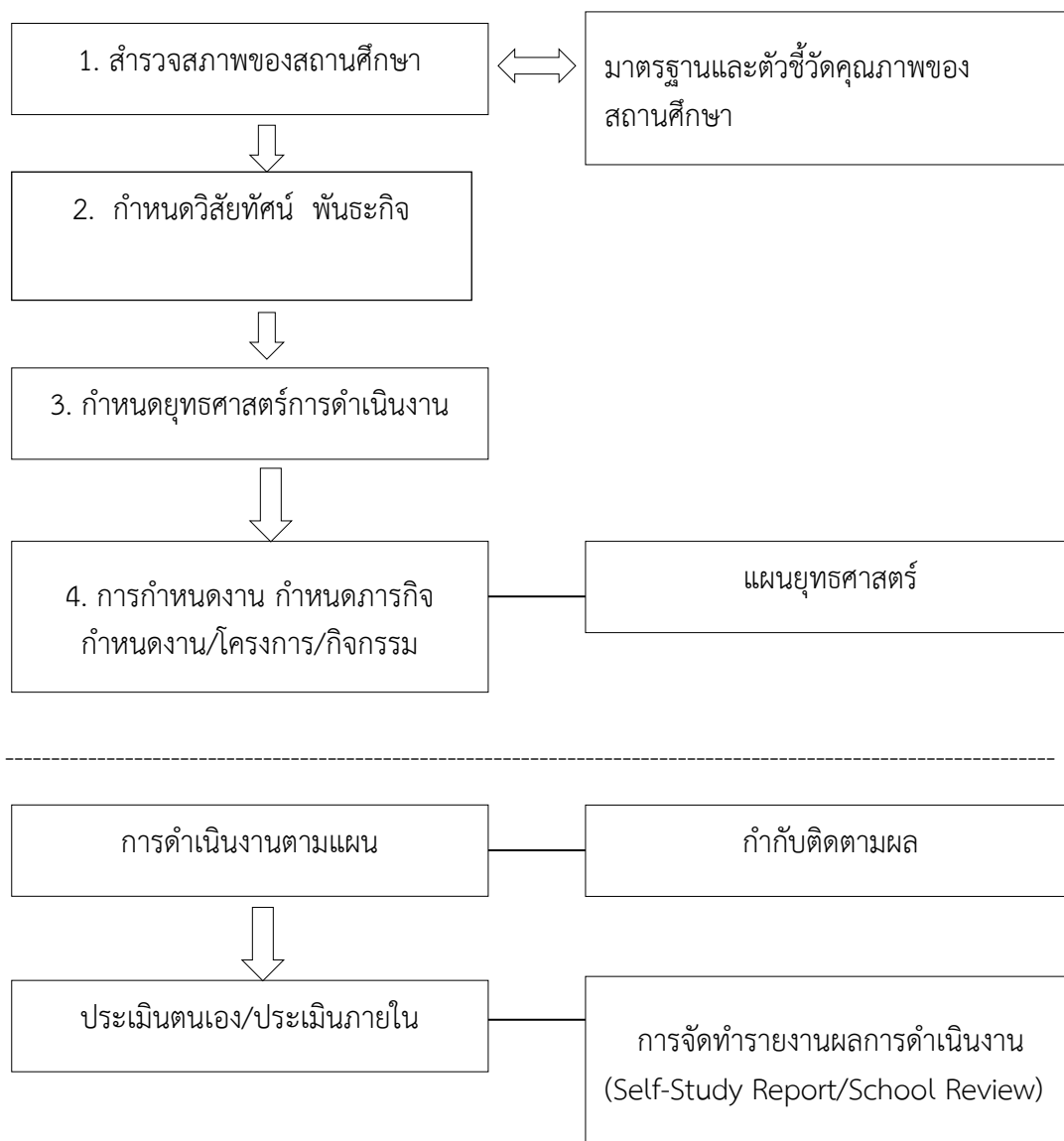
สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดำเนินงานแต่ตัวองค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้น แทนที่ผู้บริหารขององค์การจะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารขององค์การสามารถที่จะเลือกยุทธศาสตร์การแตกตัว หรือกระจายกิจการ เพื่อประโยชน์จากจุดแข็งในการสร้างโอกาสระยะยาวสำหรับผลิตภัณฑ์หรือตลาดด้านอื่นๆ แทน

2.5 กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์สถานศึกษา

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2552, น. 26-54) กล่าวถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่า สถานศึกษาคควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจสภาพของสถานศึกษา เป็นวิธีการของการดำเนินงานเพื่อกำหนดจุดอ่อน จุดแข็ง หรือสิ่งที่เป็นมาตรฐาน และสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานของสถานศึกษา
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการกำหนดความมุ่งหวัง ทิศทาง และความสำเร็จในอนาคต
3. การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป็นการกำหนดมาตรการของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
4. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา เป็นการกำหนดงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับภารกิจและสภาพปัญหา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนากระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (เทียบเคียง)
 - 4.1 สำรวจสภาพของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษา
 - 4.2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ (Mission Statement) วัตถุประสงค์ (Objective)
 - 4.3 กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป้าหมายหลัก (Goals)
 - 4.4 กำหนดงาน กำหนดภารกิจ แผนยุทธศาสตร์ กำหนดงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับภารกิจและสภาพปัญหา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนา

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (เทียบเคียง)

ภาพที่ 2.4 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์. ปรับปรุงจาก การบริหารการศึกษา : นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุผล (น. 27), โดย เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, 2552, กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรภาพพัฒนา.

จากแผนภาพดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียด ได้ดังนี้

1. การสำรวจสภาพของสถานศึกษา

วิธีการสำรวจสภาพของสถานศึกษาจะต้องทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอก เพื่อสรุปผลการจัดการศึกษาของตนเอง

วิธีการและเทคนิคที่องค์กรนำมาใช้ในการสำรวจสภาพของสถานศึกษา มีหลายวิธีการ เช่น วิธีการ MC Kinsey's วิธีการ 4's P วิธี Porter's Forces และวิธี SWOT Analysis เป็นต้น

วิธี SWOT Analysis ซึ่งเป็นคำย่อมาจาก Strengths (จุดแข็ง) Weakness (จุดอ่อน) Opportunities (โอกาส) และ Threats (อุปสรรค) เป็นการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ รวมทั้งข้อจำกัดหรืออุปสรรคของความสำเร็จขององค์กร วิธีการหรือเทคนิคต่างๆ เป็นเครื่องมือการบริหารคุณภาพ (Quality Tools) ที่ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ตามความเหมาะสม และเป็นไปตามหลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดแผนการดำเนินงานของตนเอง กำหนดกระบวนการหรือวิธีการทำงานของตนเองด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้นโยบายของรัฐและกรมต้นสังกัด

การสำรวจสภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาเบื้องต้นของตนเอง ซึ่งโดยทั่วไปสถานศึกษาจะต้องดำเนินการสำรวจสภาพภายในของสถานศึกษาและสภาพภายนอกของสถานศึกษา การวิเคราะห์สภาพภายในจะต้องวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ วิเคราะห์ด้านกายภาพ และวิเคราะห์ด้านคุณภาพ โดยวิธีการเทียบเคียง (Benchmarking) กับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การวิเคราะห์สภาพภายนอก เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านสังคม (Social Factors) การเมือง ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ด้านกฎหมาย นโยบาย จุดเน้น (Political and legal Factors) และด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)

2. การกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จุดมุ่งหมาย ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นหรือสิ่งที่คาดว่าจะจะเป็นในอนาคต โดยมองอนาคตจากการสำรวจสภาพที่แท้จริงทั้งภายในและภายนอก โดยเน้นความเป็นเลิศและการสร้างโอกาส คู่อัตเพื่อประกอบการมองอนาคต แต่มีข้อดีที่เพียงอย่างเดียวจะต้องมีจินตนาการหรือความฝันด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องใช้ศิลปะ เพราะวิสัยทัศน์เป็นจินตภาพที่ปราศจากรายละเอียด วิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องการที่จะให้เห็นความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้ลงมือดำเนินการแล้ว

3. การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

การกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการพิจารณาทางเลือกวิธีการดำเนินงานภายหลังจากที่สถานศึกษามีผลการสำรวจสภาพ และสามารถระบุสภาพปัจจุบันและปัญหาได้แล้ว ซึ่งโดยทั่วไปสถานศึกษามักจะพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การเลือกยุทธศาสตร์การรักษาเสถียรภาพ (Stability Strategy) การเลือกยุทธศาสตร์การเจริญเติบโต (Growth Strategy) และการเลือกยุทธศาสตร์การตัดทอน (Retrenchment Strategy)

4. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา เป็นการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาของสถานศึกษา โดยกำหนดเป็นงาน โครงการหรือกิจกรรม การกำหนดโครงการที่ดีสถานศึกษาควรคำนึงถึงลักษณะสำคัญ 10 ประการ ดังนี้

4.1 โครงการที่ดีจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่มาจากภาวะวิเคราะห์ หรือการประเมินตามสภาพจริง

4.2 โครงการจะต้องกำหนดจากปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ หรือการประเมินที่เป็นปัญหาที่ผ่านการคัดเลือกแล้วว่ามีมีความสำคัญ

4.3 โครงการทุกโครงการจะต้องสะท้อนให้เห็นนโยบายและวัตถุประสงค์

4.4 โครงการที่ดีจะต้องยืดหยุ่นได้ เพื่อความสมบูรณ์ และความคล่องตัวของการทำงาน

4.5 โครงการที่ดีจะต้องมีจุดหมายหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

4.6 โครงการที่ดีจะต้องมีการกำหนดแผนการทำงานที่แน่นอน

4.7 โครงการที่ดีจะต้องมีแนววิธีการประสานงานกันเป็นอย่างดี

4.8 โครงการที่ดีจะต้องเน้นการทำงานเป็นทีม

4.9 โครงการที่ดีจะต้องต่อเนื่องกัน มีการแก้ไขปัญหา ป้องกัน ส่งเสริม

และพัฒนา

4.10 โครงการที่ดีจะต้องมีการกำกับติดตาม และประเมินผล ตลอดจนมีการรายงานผลหรือปรับปรุง พัฒนา แก้ไขอย่างเป็นระบบและครบวงจร

สุพานี สฤกษ์วานิช (2544, น. 136) กล่าวถึง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่า กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์ มีจุดเริ่มต้นมาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ตลอดจนการวิเคราะห์ทรัพยากรต่างๆขององค์กรว่ามีทรัพยากรอย่างไรบ้าง ต่อมาก็ประเมินความสามารถขององค์กรว่าเก่งเรื่องอะไร เชี่ยวชาญในเรื่องอะไร และถ้านำทรัพยากรและความสามารถมาประสานประโยชน์ร่วมกันก็จะก่อให้เกิดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายนอกจะประกอบด้วย ปัจจัยที่อยู่ภายนอก และไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมระยะสั้นของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีอยู่สองส่วน คือสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป สภาพแวดล้อมการดำเนินงาน (Task Environment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่กระทบและถูกกระทบ โดยตรงต่อการดำเนินงาน ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย รัฐบาล ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ชุมชน คู่แข่ง และกลุ่มผลประโยชน์ สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (General Environment) จะประกอบด้วยปัจจัยที่ไม่กระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานระยะสั้น ปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระยะยาว ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การเมืองและกฎหมาย (สมยศ นาวิการ, 2544, น. 24-25, สุพานี สฤกษ์วานิช, 2544, น. 136) ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย

1.1 โอกาส (Opportunities) โอกาสจะ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และการแข่งขันเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเหล่านี้ เช่น การพัฒนาของคอมพิวเตอร์ การเปลี่ยนแปลงของประชากร การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติ และการแข่งขันจากต่างประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจจะทำให้ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป

1.2 อุปสรรค (Threats) อุปสรรคจะ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินงานขององค์กร สภาพแวดล้อมภายนอกเหล่านี้ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและการแข่งขัน

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยปัจจัยที่มีอยู่ในองค์กรเอง ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ โครงสร้างวัฒนธรรม และทรัพยากรขององค์กร โครงสร้างจะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มงาน ความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ การไหลเวียนของงาน การติดต่อสื่อสารภายใน ซึ่งวัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) จะหมายถึงความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมร่วมกัน โดยทั่วไปจะปรากฏขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ยอมรับกันของบุคคล ตั้งแต่ผู้บริหารลงมาจนถึงพนักงานระดับล่างสุด ส่วนทรัพยากรขององค์กร (Corporate Resources) จะหมายถึง ทรัพย์สินทุกอย่างภายในองค์กร ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ เทคโนโลยีและทักษะ เป็นต้น

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2552, น. 127-128) ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วย

1. จุดแข็ง (Strengths) จุดแข็งจะหมายถึง การดำเนินงานภายในองค์กร ที่ต้องวิเคราะห์การดำเนินงานภายใน เช่น การบริหาร การเงิน การตลาด การวิจัยและพัฒนา เพื่อการ

พิจารณาถึงจุดแข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้เป็นระยะสั้น และใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของการดำเนินงานภายในเหล่านี้อยู่เสมอ

2. จุดอ่อน (Weakness) จุดอ่อนจะหมายถึง การดำเนินงานภายในองค์กรที่ไม่สามารถกระทำได้ดี เช่น การบริหาร การเงิน การตลาด การวิจัยและพัฒนา จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งองค์กรจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถลบล้างหรือปรับปรุงจุดอ่อนของการดำเนินงานภายในเหล่านี้ให้ดีขึ้น

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) สามารถแสดงเป็นตาราง SWOT ได้ดังนี้ (สมยศ นาวิกการ, 2550, น. 80-81)

ตารางที่ 2.1

การวิเคราะห์ SWOT

	ปัจจัยภายใน	S= ระบุจุดแข็งภายใน	W = ระบุจุดอ่อนภายใน
ปัจจัยภายนอก			
O = ระบุโอกาสภายนอก		SO = ยุทธศาสตร์เชิงรุก	WO = ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา
T = ระบุอุปสรรคภายนอก		ST = ยุทธศาสตร์เชิงรับ	WT = ยุทธศาสตร์เชิงถอย

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. (น. 80) โดย สมยศ นาวิกการ, 2550,

กรุงเทพฯ : บรรณกิจ. สมิต สัจฉกร.

ตารางที่ 2.1 SWOT ซึ่งให้เก็ยว่ายุทธศาสตร์ทางเลือกขององค์กรจะมีอยู่ 4 อย่าง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว อาจจะดำเนินยุทธศาสตร์ผสมกันได้

ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO Strategies) เมื่อผลของการพิจารณาปัจจัยที่เป็นกุญแจแห่งความสำเร็จทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน อยู่ในช่องจุดแข็ง (S) และโอกาส (O) เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อผู้ดำเนินการมีจุดแข็งและโอกาสเอื้ออำนวย

ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา (WO Strategies) เมื่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายใน ไปอยู่ในช่องจุดอ่อน(W) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องโอกาส (O) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง เพื่อให้สามารถดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกได้เมื่อโอกาสเอื้ออำนวย แต่ผู้ดำเนินการมีจุดอ่อน

ยุทธศาสตร์เชิงรับ (ST Strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับอุปสรรคให้เป็นโอกาสเพื่อให้ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรับได้ หากผู้ดำเนินการมีจุดแข็ง แต่โอกาสไม่เอื้ออำนวยให้เนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดแข็ง (S) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องอุปสรรค (T)

ยุทธศาสตร์เชิงถอย (WT Strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ไปเป็นรูปแบบอื่นเนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดอ่อน(W) และปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องอุปสรรค

โดยสรุป จะเห็นว่าการดำเนินยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดแนวทางในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ดีจะต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรคที่หน่วยงานมีอยู่ ดังนั้น ยุทธศาสตร์จึงควรกำหนดภายหลังจากประเมินศักยภาพ (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของหน่วยงาน และปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ (โอกาสและอุปสรรค) แล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้จุดแข็งที่ตนเองมีอยู่ไปดำเนินการเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยให้ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้หน่วยงานใช้ทรัพยากรคุ้มค่า และให้ผลดีที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (การวิเคราะห์ SWOT) ตามแนวคิดของการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของ พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2542, น. 80)

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก
2. การพิจารณาการวิเคราะห์
 - 2.1 จุดแข็ง (Strength : S)
 - 2.2 จุดอ่อน (Weaknesses : w)
 - 2.3 โอกาส (Opportunities : O)
 - 2.4 ภาวะคุกคาม (Threats : T)
3. การเลือก และการจัดวางยุทธศาสตร์
4. กำหนดนโยบายและแผนงาน / โครงการตามยุทธศาสตร์

2.3 แนวคิดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1 หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะ (Public Service) ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชนในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ บริการสาธารณะด้านการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่ง ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยกำหนดภารกิจการจัดการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายต่างๆ ดังนี้

2.3.1.1 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์หนึ่งคือ พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ คือ การให้พัฒนาคอน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีโอกาสดำเนินการได้เข้าถึงการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนา และเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งวางกรอบการดำเนินงานการพัฒนา และเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

2.3.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น นั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ โดยการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย และจากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอสรุปได้ว่า สิทธิของประชาชน ในด้านการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรมและฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งรัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ ในกิจการท้องถิ่นได้

เอง ให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง มีอำนาจเป็นของตนเองโดยเฉพาะ

2.3.1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ข้อ (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก ข้อ (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อ (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 18 ข้อ (1) การจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามเหมาะสมและความจำเป็น (ปฏิรูปการศึกษา, 2552, น. 80)

แสดงให้เห็นว่าทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎหมายต่างๆ ต่างก็มีแนวทางการจัดการศึกษา มุ่งที่จะให้องค์กรทุกส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรบริการทางสังคมองค์กรหนึ่งด้วย

2.3.2 วิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปีพุทธศักราช 2555 – 2557 ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนด แนวทางการดำเนินการตามพันธกิจการจัดการศึกษาและวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น การจัดการศึกษาทุกระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และมีความสุขที่ยั่งยืนสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ และนานาชาติ และพันธกิจ เนื่องจากการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีขอบเขตภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การสนับสนุน การจัดการศึกษา ทั้งในระบบและ นอกระบบ รวมทั้งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและภารกิจด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างความเข้มแข็งทางสังคมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ข้างหน้าต่อไปนี้จึงได้บูรณาการและกำหนดงบประมาณและประเภทลักษณะของภารกิจที่ต้องดำเนินการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกับนโยบายและภารกิจจัดการศึกษา พ.ศ. 2555 – 2557 รวม 8 ด้าน ดังนี้

2.3.2.1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.2.2 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3.2.3 จัดหาและพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ วัสดุกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.3.2.4 พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.2.5 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.3.2.6 อนุรักษ์ส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.2.7 ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชน และประชาชน

2.3.2.8 พัฒนาและส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ปละประชาชน ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.3 รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3.1.1 บริการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3.1.2 ส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

อารมณ์สังคม สติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มศักยภาพ

2.3.1.3 กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตาม

มาตรฐาน

2.3.1.4 ดำเนินหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

2.3.2 ด้านการศึกษาในระดับปฐมวัย

2.3.1.1 บริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

2.3.1.2 จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.1.3 ส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุขพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.1.4 กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2.4 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 – 2559) มีดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553, น. 1-13)

2.4.1 วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

2.4.2 ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

2.4.2.1 จัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.2.2 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐาน ชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและสังคม ให้ ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการวิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกรงานอาชีพ และทักษะทางสังคมโดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและ มีความสำนึกในความเป็นไทย

2.4.2.3 จัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งรวมกลุ่มผู้ประกอบอาชีพ เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.4.2.4 จัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัดและ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

2.4.2.5 ดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

2.4.3 วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

2.4.3.1 เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทาง ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.3.2 เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความ รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตร อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2.4.3.3 เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4.3.4 เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัด การศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

2.4.3.5 เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและ ฝึกฝนกีฬาร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.4.3.6 เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้าง และพัฒนาอาชีพเพื่อ คุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

2.4.3.7 เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2.4.4 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545-2559

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545-2559 มีดังนี้ (กรม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553, น. 1-13)

2.4.4.1 นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งจัดการ ศึกษาให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสอง ปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.4.2 นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับ บริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและ ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.4.4.3 นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ

2.4.4.4 นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบบริหาร และการ จัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการ ดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนด

นโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

2.4.4.5 นโยบายด้านครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาวางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งนี้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

2.4.4.6 นโยบายด้านหลักสูตร ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตร แกนกลาง และสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติโดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

2.4.4.7 นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

2.4.4.8 นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.4.9 นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ

2.4.4.10 นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชนส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลาย เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

2.4.4.11 นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัด ให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุน

การระดมทุนและการจัดการนำวิทยาการต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

2.4.4.12 นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นบำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

2.4.5 การนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2545-2559) จัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถนำนโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพ ความต้องการและความพร้อมไปปฏิบัติได้ และเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในด้านความพร้อมและศักยภาพเมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาฯ และพระราชบัญญัติกำหนดแผน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

2.4.5.1 ดำเนินการจัดการศึกษาขึ้นเองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4.5.2 ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐจะถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการสำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนด และกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด การดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ และร่วมพัฒนาการศึกษา

2.5 มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.1 มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง แนวทางในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559, น. 1 – 3)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยา ก็ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย แบ่งออกเป็น 6 ด้านดังนี้ (สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, 2559, น. 2)

2.5.2 มาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2550, น. 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2550, น. 16) ได้ให้ความหมายการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมาย ลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินการไปในรูปของการตัดสินใจ และหรือ การปฏิบัติก็ได้ทั้งสองประการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2552, น. 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง งานที่หัวหน้างานหรือผู้นำต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ประสบผลที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2552, น. 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง กระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชงค์ (2552, น. 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการปฏิบัติ

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) (2554, น. 21 – 29) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หมายถึง การดำเนินงานให้ มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องโดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล

2.5.2 แนวทางการบริหารจัดการอย่างมีระบบ

2.5.2.1 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมี ความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการรวมทั้งบุคลากรที่ รับผิดชอบ ได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักการศึกษา โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนใน การจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และต้องมีจำนวนเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่จะเข้ารับบริการไม่น้อยกว่า 20 คน
- 2) จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น
- 3) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 4) จัดทำแผนดำเนินงานได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็กอายุ 2 – 5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และการงบประมาณ เป็นต้น
- 5) จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นทราบ

กรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องได้รับความ
ยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้าง และการบริหารจัดการศูนย์ฯ แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.2.2 การย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน
2) ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเสนอต่อ
หน่วยงานต้นสังกัดเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

3) จัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) จัดทำประกาศย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) รายงานการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการ

ปกครองท้องถิ่นทราบ

2.5.3 การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการ
ยุบ เลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อดำเนินการ ตาม
ขั้นตอนต่อไปนี้

2.5.3.1 จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

2.5.3.2 นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเพื่อเสนอขอ ความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

2.5.3.3 จัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้มีผลเมื่อสิ้นสุดภาค
เรียน

2.5.3.4 รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วน
ท้องถิ่นทราบ

2.5.4 การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ
เรียนรู้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริม
พัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่
เหมาะสม ตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการ
จัดการเรียนรู้ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็ก
ได้รับการศึกษาและพัฒนา เป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

2.5.4.1 ระยะเวลาเรียนรู้ในรอบปี การศึกษา เริ่มต้นปี การศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคม และสิ้นปี การศึกษาในวันที่ 15 พฤษภาคม ของปี ถัดไป โดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดภาคเรียนรวมกันแล้วไม่ น้อยกว่า 230 วัน และปิดภาคเรียนตามปกติในรอบปีการศึกษา ดังนี้

1) ภาคเรียนที่ 1 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม วันปิดภาคเรียนวันที่ 11 ตุลาคม

2) ภาคเรียนที่ 2 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 1 พฤศจิกายน วันปิดภาคเรียนวันที่ 1 เมษายน ของปีถัดไป

2.1) หากวันเปิดภาคเรียนตรงกับวันหยุดราชการให้เปิดเรียนในวันทำการถัดไป

2.2) กรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใดประสงค์จะเปิดและปิดภาคเรียน แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ตาม ข้อ 1) สามารถดำเนินการได้ตามความต้องการของชุมชนและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น นั้น

2.3) การกำหนดระยะเวลาเรียนรู้ การเปิดและปิดภาคเรียนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ เป็นประกาศ

2.5.4.2 การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่

- 1) อาหารกลางวัน
- 2) อาหารว่าง
- 3) เครื่องนอน
- 4) อาหารเสริม (นม)
- 5) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์การศึกษา และวัสดุครุภัณฑ์
- 6) การตรวจสุขภาพเด็กเล็กประจำปี โดยบุคลากรทางการแพทย์และ สาธารณสุข

7) บริการอื่นๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็น ศูนย์ 3 วัย และหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

2.5.4.3 การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการ เรียนรู้ให้เด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือใกล้เคียงได้ ตามศักยภาพขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.4.4 จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมีการ พัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน (ด้าน ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัย

ศักยภาพของเด็กแต่ละคนตาม มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการและกิจกรรม ตามหลักสูตร

2.5.4.5 กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุม สัมมนา ฝึกอบรม จัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร หรือกิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน หรือเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ ตามปกติ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเป็นเหตุ พิเศษที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ไม่เกิน 30 วัน โดยให้ทำคำสั่งปิดเป็นหนังสือ และต้องกำหนดการเรียนชดเชยให้ครบตามจำนวนวันที่สั่งปิด

2.5.4.6 ในระหว่างปิดภาคเรียน หรือปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามข้อ 5) ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก หรือพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการ ด้านวิชาการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้แก่ เด็กเล็ก สื่อ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ การจัดสภาพแวดล้อม หรือการพัฒนาศูนย์ในด้านต่างๆ หรืองาน ด้านการศึกษาปฐมวัยอื่น

2.5.5 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งโดยกำหนด จำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- 2.5.5.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
- 2.5.5.2 ผู้นำทางศาสนา
- 2.5.5.3 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.5.5.4 ผู้แทนชุมชน
- 2.5.5.5 ผู้แทนผู้ประกอบการ
- 2.5.5.6 ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

ให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของ คณะกรรมการมีจำนวนตามความเหมาะสม ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใน ด้านต่างๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
7. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

2.5.6 ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ได้รับการอุดหนุนจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ เงินรายได้ของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้

- 2.5.6.1 งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- 2.5.6.2 งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.5.6.3 งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงิน รายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

5.2.7 การจัดหาสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องวิธีดำเนินการ

2.5.8 การเบิกจ่ายงบประมาณ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือปฏิบัติตามระเบียบ ดังต่อไปนี้

2.5.8.1 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2543

2.5.8.2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของ สถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551

2) ระเบียบ หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วน ท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5.9 การบริหารงานบุคคล

2.5.9.1 การสรรหา/เลือกสรร และการปรับสถานภาพ

2.5.9.2 การคัดเลือกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.9.3 การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ

2.5.9.4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้าง และอื่นๆ ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานจ้าง หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5.10 การพัฒนาบุคลากร

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการปฐมนิเทศหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่รวมทั้งการอบรมและศึกษาดูงาน การนิเทศติดตาม การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมสนับสนุนการให้ทุนการศึกษาแก่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และพนักงานจ้างในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักเกณฑ์และฐานะการ คลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษา และการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การกำหนดนโยบาย แผนงาน และงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการได้รับการยอมรับจากชุมชน สักส่วนของครูต่อนักเรียนมีความเหมาะสม มีแผนการรับนักเรียน และการจัดตั้ง การย้าย การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

2.5.3 มาตรฐานบุคลากร

2.5.3.1 ความหมายของการบริหารบุคคล

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ไว้ดังนี้

Beach (1995, น. 54 อ้างถึงใน บรรยงค์ โตจินดา, 2552, น. 13) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การวางแผนนโยบาย การกำหนดแผนงาน การเลือกสรร การฝึกอบรม การกำหนดค่าตอบแทน การจัดอัตราค่าจ้าง การเสริมสร้างแรงจูงใจ การเสริมสร้างภาวะผู้นำตลอดจนการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์และบรรยากาศในการปฏิบัติงานของบุคคลในหน่วยงาน

Schemerhorn (1999, p. G-4, อ้างถึงใน บรรยงค์ โตจินดา, 2552, น. 13) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management : HRM) เป็นขั้นตอนของการจูงใจ (Attracting) การพัฒนา (Developing) และการธำรงรักษา (Maintaining) พนักงานให้ มีไหวพริบ ปฏิภาณและมีพลังในการทำงาน

ธงชัย สันติวงษ์ (2552, น. 1) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคน (และของผู้ชำนาญการด้านบุคคลกรโดยเฉพาะ) ที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้มีปัจจัยด้านบุคคล

สมาน รังสิโยฤกษ์ (2552, น. 27) ให้ความหมายของการบริหารงานบุคลากรว่า หมายถึงการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ ตั้งแต่การสรรหาผู้มีความรู้ความสามารถที่มีจำนวนเพียงพอเข้ามาดำเนินงานให้เกิดประโยชน์เต็มที่ ตลอดทั้งการบำรุงรักษาส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพของผู้ปฏิบัติงาน ให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามความมุ่งหมายขององค์การ

วิไลวรรณ ยะสินธ์ (2552, น. 13) ได้ให้ความหมายการบริหารงานบุคคลว่า หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ในองค์การ นับตั้งแต่การสรรหา การรับสมัคร การสอบคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอนการย้าย การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การจัดชั้นและตำแหน่งตามหน้าที่ และระดับความรับผิดชอบของงาน การกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินงานทางวินัย การให้พ้นจากตำแหน่ง การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนการให้สินน้ำใจ การให้รางวัล บำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงาน

อรุณ บุญมาก (2552, น. 744) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้ซึ่งได้แก่กิจกรรมทางการบริหาร กระบวนการบริหาร เป็นต้น และสามารถให้เหตุผลเป็นเครื่องมือปฏิบัติงาน ความหมายของการบริหารงานบุคคล มีความหมายหลายประการ เช่น

1. เป็นการจัดการโดยมนุษย์
2. เป็นการตัดสินใจและเป็นกระบวนการของการรวบรวม และแจกแจงทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้
3. เป็นความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างมนุษย์ และทรัพยากรทางวัตถุอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ
4. เป็นการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น
5. เป็นการใช้ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการบริหารจะต้องมี
 - 5.1 เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
 - 5.2 ทรัพยากร
 - 5.3 การประสานงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2553, น. 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลากรว่า หมายถึง ศิลปะในการเลือกสรรคนใหม่และใช้คนเก่าให้ได้ผลงานสูงสุดทั้งปริมาณและคุณภาพ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554, น. 9) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลากรว่า หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผน ตลอดจนการกำหนดวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การนั้น เพื่อจัดทำให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความเหมาะสม ทำงานให้ได้ผลสมความมุ่งหมายขององค์การนั้นๆ ดังนั้น การบริหารงานบุคคล จึงเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำกันตั้งแต่หาคนมาทำงานและทำให้คนๆ นั้น รักองค์การ ตั้งใจทำงานในองค์การด้วยดีมีประสิทธิภาพตราจบจนคนๆ นั้นออกจากงานไป

เสนาะ ตีเยาว์ (2556, น. 12-13) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลากรว่า หมายถึง การบริหารงานบุคคลไม่ว่าจะเป็นภาคราชการหรือภาคเอกชน ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ ปัจจัย 4 ประการดังกล่าวนี้ คน นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำปัจจัยอื่นอีก 3 ประการไปบริหารงานให้เกิดผลออกมา การบริหารงานบุคคลากร เป็นการบริหารหรือการจัดการที่เกี่ยวกับตัวบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์การหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจะเลือกสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานให้มีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้การใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่ และรักษากำลังแรงงาน ตลอดจนการบำรุงรักษา ส่งเสริมสมรรถภาพและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายขององค์การ การบริหารงานบุคคลากรเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับนโยบายการวางแผนโครงการ ระเบียบและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับบุคคล เพื่อประโยชน์และบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ และปริมาณที่เพียงพอเพื่อให้การ

ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การบริหารงานนั้นผู้บริหารไม่สามารถที่จะดำเนินงานทั้งหมดให้สำเร็จโดยลำพังได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงานหรือบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหาร

2.5.3.2 แนวทางการบริหารงานด้านบุคคล

1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึง การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย แผนงาน และวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. วางแผนพัฒนาการศึกษา ประเมินและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดทำแผนงานโครงการ และงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทุกด้าน อย่างต่อเนื่อง
3. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัดผลประเมินผล
4. จัดทำภาระงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงประเมินผล การปฏิบัติงาน ตาม มาตรฐานด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับชุมชน ในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา และพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก
6. เป็นผู้แทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกิจการทั่วไป และประสาน เครือข่ายการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย
7. นิเทศ ส่งเสริมสนับสนุน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแล เด็กและผู้ช่วยครู ผู้ดูแลเด็ก
8. จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานประเมินตนเอง
9. ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.5.3.3 ครูผู้ดูแลเด็ก

1) กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น

คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง

1.1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือ
ทางอื่นที่ ก.ท. กำหนด เป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้และ

1.2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็ก
ปฐมวัยของท้องถิ่น ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้าง
หรือหน่วยงาน ซึ่งระบุถึง ลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน

1.3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.3.1) กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นให้มีคุณสมบัติการคัดเลือกและแต่งตั้งตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนด บทบาท
หน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้
พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับ
มอบหมาย ดังนี้

1.3.1.1) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้
และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย วิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3.1.2) จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา
ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ คุณลักษณะตามวัย

1.3.1.3) ปฏิบัติงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3.1.4) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแล
ช่วยเหลือผู้เรียน

1.3.1.5) ปฏิบัติงานความร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนา
เด็กปฐมวัย

1.3.1.6) อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตาม
หลักสูตรกำหนด

1.3.1.7) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก

1.3.1.8) จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.3.1.9) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน

1.3.1.10) จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน

1.3.1.11) จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล

- ผู้ปกครอง ชุมชน
- 1.3.1.12) ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชน
- 1.3.1.13) พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 1.3.1.14) จัดให้มีการประเมินพัฒนาการผู้เรียน
- 1.3.1.15) จัดระบบธุรการในชั้นเรียน
- 1.3.1.16) รวบรวมผลงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามลำดับ
- 1.3.1.17) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2.5.3.4 ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

- 1) คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง
 - 1.1) มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงาน ส่วนท้องถิ่นกำหนด และระเบียบ หนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2) สถานภาพ เป็นพนักงานจ้างทั่วไป/พนักงานจ้างตามภารกิจ
- 2) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 2.1) สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก
 - 2.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
 - 2.3) พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3) ประกอบด้วย
 - 3.1) ธุรการ/การเงิน/พัสดุ
 - 3.2) ผู้ประกอบอาหาร
 - 3.3) ภารโรง
 - 3.4) ยามรักษาความปลอดภัย
 - 3.5) พนักงานจ้างตำแหน่งอื่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าจำเป็น

2.5.3.5 คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง (สถานภาพ เป็นพนักงานจ้างทั่วไป/พนักงานจ้างตามภารกิจ)

มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด และระเบียบ หนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 1) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 1.1) ธุรการ/การเงิน/พัสดุ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1.1) ทำหน้าที่ธุรการ การเงิน และพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามระเบียบ หนังสือ สั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2) ผู้ประกอบการ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.2.1) ประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ถูกอนามัย ตามหลักโภชนาการ สำหรับเด็ก เล็ก แต่งกายสะอาดเรียบร้อย มีสุขภาพดีไม่เป็นโรคติดต่อ จัดสถานที่ประกอบอาหารและเครื่องครัวให้ สะอาดเป็นระเบียบ มีการจัดเก็บขยะถูกสุขลักษณะ

1.2.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3) ภารโรง มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.3.1) ทำความสะอาด รักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารสถานที่ และทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้และมีความปลอดภัย สำหรับเด็กเล็กใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) ยามรักษาความปลอดภัย มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

4.1) ดูแลรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สิน บุคลากร และเด็กเล็ก ในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก

4.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.3.6 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือ ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ดังนั้นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรองนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ ได้รับมอบหมายการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษา และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านบุคลากร หมายถึง บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ผู้ดูแลเด็กมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

2.5.4 มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

2.5.4.1 ความหมาย

โสภณ คำนิ้งเนตร (2546, น. 49) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม หมายถึง การกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร รวมทั้งความปลอดภัย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552, น. 25) ได้กล่าวถึง มาตรฐานขั้นพื้นฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม หมายถึง การกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ได้แก่ มีอาคารสถานที่ที่สะอาดแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเท มีห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ สำหรับเด็กเล็ก มีที่จอดรถ สะดวก สบายมีสนามเด็กเล่นและมีอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย

Rousseau (1987, p. 127, อ้างถึงใน อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2553, น. 128) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ส่วนวิธีสอนให้เน้นปฏิบัติจริงโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่เป็นจริง หน้าที่ของครูผู้สอนคือ ต้องหาวิธีสอนที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าการต่าง ๆ เป็นของง่าย และเน้นการบูรณาการเนื้อหาวิชาที่สอน

Dewey (1997, p. 141, อ้างถึงใน อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2553, น. 129) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ ทั้งกับสิ่งวัสดุ และกับกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับกลุ่มจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการที่ได้รับรู้ปฏิบัติการโต้ตอบจากผู้อื่น สำหรับ

Hess and Cloft (1993, p. 179, อ้างถึงใน อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2553, น. 129) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กเล็กๆ ว่า เด็กจะเรียนรู้ และมีประสบการณ์ทางสังคม จากการเล่นกับกลุ่ม ในการเล่นนี้เด็กจะได้สังเกตพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปฏิบัติการตอบสนอง และความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ สิ่งนี้จะทำให้เด็กได้รู้ว่า คนอื่นรู้สึก คิด และเห็นอย่างไร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2552, น. 44) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมเป็นสภาวะรอบตัวมนุษย์ซึ่งครอบคลุมสภาพภูมิศาสตร์ เหตุการณ์ สภาพการณ์ วัฒนธรรม และค่านิยมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย สติปัญญา ความเชื่อ แนวคิด และลักษณะนิสัยส่วนรวมของตน ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน อันได้แก่ สถานที่ตั้ง ขนาดบริเวณ สนามอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความสำคัญ และส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเด็กทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. บุคลากรภายในโรงเรียน ทั้งที่ทำหน้าที่สอน ให้การศึกษาอบรม โดยตรงและทำหน้าที่ให้บริการต่างๆ นับตั้งแต่ ครูใหญ่ ครูประจำชั้น คนงาน ภารโรง จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนา พฤติกรรมเด็ก เด็กเรียนรู้และปฏิบัติตามตัวอย่างของบุคลากรที่แวดล้อมเด็ก
3. เพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก นับแต่เด็กมาโรงเรียน เด็กมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันมาก จากการ เล่น ทำงาน และอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กเรียนรู้และเลียนแบบจากเพื่อนทั้งความคิดและการกระทำ ทั้งนี้เพื่อต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนให้เป็นพวกเดียวกัน
4. ประสพการณ์ในโรงเรียนที่จัดให้แก่เด็ก ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการจัดให้บริการต่างๆ แก่เด็ก มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างและเอื้ออำนวยในการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก ให้เจริญเติบโตเป็นเยาวชนสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

สภาพแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียน ควรมีการจัดและการใช้อาคารสถานที่อย่างเหมาะสม การรักษาความสะอาดควรคำนึงถึงการจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้สวยงามเป็นระเบียบและรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ทุกเมื่อ การแบ่งหน้าที่กันทำงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ การวางระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ ตลอดจนการสร้างขนบธรรมเนียมที่ดีของโรงเรียนด้วย เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโต มีร่างกายแข็งแรง มีอนามัยดี อารมณ์แจ่มใส กระตือรือร้น มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ต่อครู และต่อการเรียน มีการปรับตัวเข้ากับครู เพื่อนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้อย่างราบรื่น และเรียนด้วยความสนุกสนาน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและได้รับความรู้อย่างดี สามารถนำไปใช้คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ในที่สุด ก็นับได้ว่าสภาพแวดล้อมที่ดีส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน บรรลุวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนวางไว้

พรธณี ชูทัย เจนจิต (2555, น. 173) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการทางสติปัญญา เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดความสามารถของสติปัญญา และสิ่งแวดล้อม จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระดับสติปัญญาต่อไป ภายในขอบเขตที่พันธุกรรมวางไว้ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในวัยเด็กจะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงขีดความสามารถที่แต่ละคนมีอยู่การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอนุบาลนั้นมีความสำคัญมากสำหรับ เด็กปฐมวัยเนื่องจากเป็นวัยที่สนใจที่จะเรียนรู้ สังเกต ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสสิ่งต่างๆ การจัดสภาพแวดล้อมจึงควรจัดให้เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็กและสอดคล้อง

กับสภาพ ความต้องการของหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างครูและเด็ก การจัดพื้นที่มุมประสบการณ์มุมเคลื่อนไหว และมุมเล่นให้เหมาะสมกับสภาพห้องเรียน ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนนั้นจะต้องมีการจัดเครื่องเล่นสนาม สนามเด็กเล่น บ่อน้ำ บ่อทราย ควรจัดให้มีจำนวนเพียงพอกับเด็ก และจะต้องแข็งแรง ทนทาน และไม่มีอันตรายกับเด็ก ดูแลรักษาความสะอาด มีต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบๆ บริเวณโรงเรียนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2552, น. 88-94) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ได้แก่ สภาพของห้องเรียน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อุปกรณ์ซึ่งครูต้องพัฒนาและดำรงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทางบวก ในความเอาใจใส่และความปลอดภัยแก่เด็กสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ จะกระตุ้นเด็กได้

1. สำรวจอย่างกระฉับกระเฉง ด้วยประสาททั้งหมด
2. ค้นพบความสัมพันธ์ต่างๆ ผ่านประสบการณ์ตรง
3. จับต้อง เปลี่ยนรูป และประกอบวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
4. เดิน วิ่ง และปีน ขณะที่กำลังพัฒนาและการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ต่างๆ
5. ระวังเอาใจใส่ความต้องการต่างๆ จุดมุ่งหมายต่างๆ
6. เกิดทักษะต่างๆ ด้วยการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่ง
7. จัดที่ว่างเพื่อทำงานอย่างเพียงพอ สามารถเข้าไปใช้ได้ง่าย และปลอดภัย
8. ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ทำงานต่าง ๆ
9. จัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อย่างหลากหลาย
10. จัดพื้นที่ทำงานต่างๆ และวัสดุอุปกรณ์ที่ดึงดูดใจ
11. พิจารณาตำแหน่งของพื้นที่ทำงานต่าง ๆ
12. จัดเก็บของอย่างเพียงพอและเด็กสามารถเข้าไปใช้ได้ง่ายและปลอดภัย

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอนุบาลเอกชน มีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์

ตรงที่เกิดจากการรับรู้ของเด็กด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กการจัดอาคารสถานที่และห้องเรียนเด็กปฐมวัย (Indoor Space)

ในการจัดอาคารสถานที่และห้องเรียนของเด็กปฐมวัยนั้นควรเน้นถึง การเคลื่อนไหว เนื่องจากเด็กเล็กจะมีการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว การจัดอาคารสถานที่และห้องเรียนจึงจะต้องมีเนื้อที่มีขนาดใหญ่เหมาะสำหรับเด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียนและจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีการจัดตกแต่งห้องเรียนให้มีสีสันสวยงาม ให้ความสนใจและมีความแข็งแรง การจัดอาคารสถานที่และห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรคำนึงว่า เด็กมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ ความต้องการในการใช้เนื้อที่จึงแตกต่างกันเพราะเด็กตัวเล็กแต่จะเคลื่อนไหวรวดเร็วและต้องการเนื้อที่มาก ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีขนาดใหญ่พอที่เด็ก จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่รู้สึกรออด การจัดสภาพภายในห้องเรียนควรให้มีชีวิตชีวา มีสภาพคล้ายบ้านและมีความยืดหยุ่น รูปทรงของห้องเรียนควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทั้งนี้เพื่อให้เด็กเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมได้สะดวก ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรอยู่ติดพื้นดินและไม่ควรมีชอกมุมที่เด็กจะหลบซ่อนได้ ควรมีห้องน้ำ อ่างน้ำและอ่างล้างมือเอาไว้ในห้อง ประตูทางเข้าควรอยู่ระดับเดียวกับพื้นถนน ขนาดห้องเรียนควรใหญ่พอที่เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้ ห้องเรียน ที่เหมาะสมควรมีขนาด 40x60 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คน ควรมีเนื้อที่นอกห้องเรียนที่ใช้เป็นสนามเล่นและบริเวณที่จะใช้ปลูกต้นไม้หรือทำสวนครัว

เยาวพา เดชะคุปต์ (2551, น. 136) ได้สรุปว่า ภายในห้องเรียนควรมีบริเวณที่เด็กจะทำงานคนเดียวได้ ซึ่งควรจัดเป็นเอกเทศแยกจากเด็กอื่นๆ โดยให้เด็กสามารถทำงานคนเดียวหรือกับครูโดยใช้สมาธิใดๆ ได้โดยบริเวณดังกล่าวอาจจะใช้สำหรับทดสอบเด็กทั้งเดี่ยวและกลุ่มได้ บริเวณดังกล่าวนี้อาจจะใช้ชั้นวางหนังสือหรือฉากเตี้ยๆ กันให้เป็นสัดส่วน แต่ให้อยู่ในสายตาของครูที่จะมองเห็นได้ การจัดห้องเรียนสำหรับเด็กควรเป็นห้องขนาดใหญ่มากกว่าห้องเล็กๆ หลายห้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของบุคลากรที่มีอยู่ หลักในการพิจารณาการจัดอาคารสถานที่สำหรับศูนย์เด็กปฐมวัยในการพิจารณาจัดอาคารสถานที่ตั้งสำหรับศูนย์เด็กปฐมวัยนั้น มีแนวทางในการจัดอาคารสถานที่ครุภัณฑ์ และบุคลากรของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนทั้งในเมืองและชนบทเอาไว้ดังนี้

1. หลักการอาคารสถานที่ที่จัดจะต้องเป็นไปตามลักษณะท้องถิ่นง่ายและเป็นไปได้ตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นโดยยึดหลัก ประหยัด ปลอดภัย และสะอาด
2. ทำเลที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านชาวบ้านไปมาและรับส่งเด็กได้สะดวก ปลอดภัย เช่น วัด ศูนย์อนามัยหรือโรงเรียนในท้องถิ่นซึ่งจะทำให้มีโอกาสได้รับบริการ เช่น ถ้าอยู่ใกล้สถานีอนามัยก็จะได้รับความสะดวกทางด้านสุขภาพอนามัยและอุบัติเหตุต่างๆ ได้

3. บริเวณศูนย์ต้องสะอาด มีที่ว่างโล่งพอที่เด็กจะวิ่งเล่นได้อย่างปลอดภัย
4. อาคารต้องแข็งแรง ปลอดภัย สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ

5. ครุภัณฑ์ โต๊ะและเก้าอี้ มีขนาดพอเหมาะกับเด็กเป็นแบบง่าย ๆ เพื่อจัดเป็นแบบง่าย ๆ เพื่อจัดเป็นรูปต่างๆ ได้ตามประโยชน์การใช้สอย

อุษา วัชรินทร์เสรี (2552, น. 74-75) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนต้องปลอดภัย สะอาด ดึงดูดใจและกว้างขวางพอ อย่างน้อยห้องเด็กเล่นควรมีพื้นที่ 35 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คนและ 75 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คน สำหรับสนามเด็กเล่นพื้นที่ภายในที่จำกัดอาจทดแทนได้ด้วยพื้นที่ภายนอกที่มีร่มเงา ส่วนพื้นที่ภายนอกอาจทดแทนด้วยพื้นที่ภายในบางส่วน สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนจะต้องดึงดูดความสนใจ มีสีสันในการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ สภาพของห้องและบริเวณอาคารควรจัดให้ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะห้องทุกห้อง และบริเวณอาคารควรมีแสงสว่างเพียงพอและมีการระบายอากาศที่ดี มีระบบป้องกันอุบัติเหตุจากไฟฟ้า ปลั๊กไฟควรปิดให้มิดชิดหรืออยู่ในที่สูงที่พ้นมือเด็ก พื้นห้องควรเป็นวัสดุที่ไม่ลื่นและสามารถทำความสะอาดได้ง่าย ต้องปราศจากสิ่งกีดขวางที่เป็นอันตรายแก่เด็ก ควรหลบหรือมีเครื่องป้องกันเหลี่ยมมุมของอาคาร บันได ตู้ และโต๊ะต่างๆ เพื่อลดอันตรายหากเกิดอุบัติเหตุไม่ใช้อุปกรณ์ที่มีสีซึ่งมีสารตะกั่ว

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณค่าจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลรอบข้าง นอกจากนั้นยังช่วยให้เด็ก ได้ค้นคว้า ทดลองสังเกต หาเหตุผล แก้ปัญหา และขยายประสบการณ์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ

นภเนตร ธรรมบวร (2554, น. 164-165) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมต่อเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในการเข้าสังคมและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตต่อไปในสังคม
3. ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น ค้นคว้า ทดลอง สังเกต คิดหาเหตุผล และแก้ปัญหาซึ่งเป็นพื้นฐานของกระบวนการคิดของเด็กต่อไปในอนาคต
4. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอันได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา

ดังนั้น การจัดประสบการณ์และกิจกรรมระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กเกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากครูจะต้องสามารถนำแนวการจัดประสบการณ์มาวางแผนการ จัดอย่างดีแล้ว ครูจะต้องมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็กด้วย

2.5.4.2 แนวทางการบริหารงาน

1) ด้านอาคารสถานที่

1.1) ที่ตั้ง

1.1.1) สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาด เหมาะสมและไม่อยู่ในพื้นที่ อาจ เสี่ยงอันตราย เช่น บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมีหรือสารพิษ ณาปนกิจสถาน มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมี มาตรการป้องกันอุบัติเหตุ ตามมาตรฐานความ จำเป็นและเหมาะสม

1.1.2) ไม่ควรอยู่ใกล้ถนน หรือใกล้ทางรถไฟ โดยเฉพาะที่มี การจราจรคับคั่ง หากมีความจำเป็น ต้องสร้างให้ห่างจากแนวถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้ว ป้องกันอันตราย

1.1.3) พื้นที่ก่อสร้างควรเป็นพื้นที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้ อย่างปลอดภัย และเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง

1.1.4) จำนวนชั้นของอาคาร

อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรเป็นอาคารชั้นเดียว หากเป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกัน อุบัติเหตุ อุบัติภัย และอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้น และความสูงของห้องจากพื้นถึง เพดาน ไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

1.1.4.1) ทางเข้า-ออกตัวอาคาร

ทางเข้า-ออกจากตัวอาคาร มีความกว้างที่สามารถ เคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุ หรือภาวะฉุกเฉินต่างๆ

1.1.4.2) ประตู-หน้าต่าง

ประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับ ขนาดพื้นที่ของห้อง ความสูงของขอบหน้าต่าง ควรสูงจากพื้นไม่ น้อยกว่า 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้น และ หน้าต่างมีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน ไม่ ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นช่องทางลมและ แสงสว่าง

1.1.5) บันได

ไม่ลาดหรือชันเกินไป ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันได ทุกชั้นตอนมีลูกกรง และราวบันไดมี ขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ เช่น ปิดกั้นช่องบันไดและช่องลูกกรง บันได (ช่องที่เป็นช่วงอันตรายอยู่ระหว่าง 9-23 เซนติเมตร)

1.1.6) พื้นที่ใช้สอยภายใน

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับ การทำกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วน จากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย เฉลี่ยพื้นที่ใช้สอย 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน หากไม่สามารถแยกเป็นแต่ละห้องได้ อาจจัดรวมเป็นห้องอเนกประสงค์ โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ โดยมีแนวทางดังนี้

1. บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้ สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน

2. บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก สภาพพื้นที่ทุกห้องต้องไม่ลื่นและไม่ชื้น ควรเป็นพื้นไม้หรือวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ทำความสะอาดง่าย และอยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ จัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ เช่น ตุ๊กตา เป็นระเบียบ และมีการยึดติดกับผนังหรือพื้นอย่างมั่นคง ในกรณีนี้

3. บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลักมีอากาศถ่ายเทได้ สะดวก มีแสงสว่างเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้บริเวณ ห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำ ความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มี วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีสภาพ แข็งแรง และใช้งานได้ดี

4. บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยก ห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับ เด็กพอสมควร มีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้น เรื่องความสะอาดและความปลอดภัยเป็นหลัก

5. ห้องปฐมพยาบาล ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องภัณฑ์ที่ จำเป็น และขณะอยู่ในห้องปฐมพยาบาลเด็กต้องอยู่ในสายตาของครู

ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ช่วยผู้ดูแลเด็ก ตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องปฐมพยาบาลเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่ปฐมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

6. บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาด และมืออุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ และแปรงฟัน ในขนาดระดับความสูง

7. ห้องส้วมสำหรับเด็กต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย 1 ที่ต่อเด็ก 12 คน โถ ส้วมต้องมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นลงได้ง่าย ห้องมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจและมีส่วนสูงที่สามารถเห็น เด็กได้จากภายนอก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีไม่สามารถทำห้อง ส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้ว ให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก แยกเป็นสัดส่วนสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง

8. ห้องอเนกประสงค์ สำหรับใช้กิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหารหรือการ นอน คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมหากเป็นอาคารชั้น เดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูง จากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.00 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

9. การกำจัดสิ่งปฏิกูลต่างๆ จัดเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำออกไปทิ้ง ภายนอกอาคารทุกวัน

1.1.7) ด้านสิ่งแวดล้อม

1.1.7.1) ภายในอาคาร

1. แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่่าเสมอทั่วทั้งห้องเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสง สว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโต ของเด็ก

2. เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับไม่ดังเกินไป อาคารควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ระดับเสียง เหมาะสม

3. การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลม รวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องมีเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเขตห้ามสูบบุหรี่ตามกฎหมาย

1.1.7.2) ภายนอกอาคาร

1. รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีทางเข้า-ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้าง ไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2. สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่ง อบายมุข ฝุ่นละออง หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และ การจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะต้องกำจัดสิ่ง ปฏิกูลทุกวัน

3. พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตาราง ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัด ให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีจำนวนเพียงพอกับเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่นๆ ได้ ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรือ อาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณลานวัด หรือใน สวนสาธารณะในกรณีที่น่าเด็กออกไปเล่นนอกศูนย์ จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและการดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นสำคัญ โดยให้เด็กมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

4. ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียงต้องกว้าง ไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร กรณีที่มีอาคารสูง 2 ชั้นขึ้นไป ควรมีลูกกรงกั้นเพื่อความปลอดภัยของเด็ก นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และ สภาพการใช้งานให้ปลอดภัยสำหรับเด็กอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง อาคารสถานที่ที่มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยแก่ผู้เรียน มีสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ภายในอาคารมีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทสะดวก เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการติดตั้งอุปกรณ์และมีรั้วกั้นบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับเด็ก

2.5.5 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

2.5.5.1 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การกำหนดมาตรฐานสำหรับมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาเพื่อ พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์

จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1) ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม – วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2) หลักการเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

2.1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2.2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเป็นลำดับโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย

2.3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2.4) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

2.5.5.2 การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ด้านหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 2 ปี และระดับ 3-5 ปี โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเล็กดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดทำหลักสูตรดังนี้

ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

1) จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ทั้งนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2) การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ การประเมินระว่างการดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบหลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

3) ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะต้องทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร โดยมี หลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน

4) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที

วัย 3 ปี มีความสนใจได้ประมาณ 8 นาที

วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกิน 20 นาที

6) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่นการเล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้งใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

7) กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภทกิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

8) ด้านสื่อและนวัตกรรมจัดประสบการณ์เรียนรู้ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอนสื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็น

นามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจ ได้ง่ายเรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

9) ด้านการวัดผลและการประเมินผล ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยเป็นปัจจุบัน

2.5.5.3 ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสอดคล้องกับหลักสูตรฯ การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

2.5.5.4 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ในหลักสูตรหรือสังคมคาดหวังซึ่งดำเนินการโดยครูผู้ดูแลเด็กเล็กหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

2.5.5.5 ด้านโภชนาการ ใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วน คือการจัดอาหารสำหรับเด็กเล็กและการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งดื่มน้ำที่สะอาดและสารอาหารที่จำเป็น

2.5.5.6 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

2) โครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเด็กเล็ก

2.5.5.7 ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านอย่างเหมาะสมตามวัย ผู้ดูแลเด็กมีการจัดทำแผนการเรียนรู้และสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ มีการประสานความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน และมีการประเมินหลักสูตรเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในทุกปีการศึกษา

2.5.6 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ศึกษา ร่วมกับ บุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่าง ชุมชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม สังคม ทุกภาคส่วนในสังคม อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการสร้าง พื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็ก ที่จะมีการส่งเสริมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมจนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการบริหารแบบการมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เพราะจะทำให้สามารถขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กไปสู่มาตรฐานการ บริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมภายใต้ทักษะการบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากชุมชน

ด้านที่ 1 ด้านวิชาการ

1. ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ ตาม แผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุนทรัพยากรให้การทำกิจกรรม เช่น ศึกษาแหล่ง เรียนรู้นอกสถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการ เด็กให้กับผู้ปกครองและครู
3. ให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนท้องถิ่นทราบอย่าง ทัวถึง

ด้านที่ 2 ด้านอาคารสถานที่

1. ร่วมพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร
2. ร่วมให้การเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินภายในอาคารศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก

ด้านที่ 3 ด้านงบประมาณ

ระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ กิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ อาหารเสริม อาหารว่าง อุปกรณ์กีฬา และอื่นๆ ในการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านที่ 4 ด้านบุคลากร

1. ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ในการดำเนินงานและการพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ร่วมในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์เรียนรู้ ดูแลความปลอดภัยเด็กเล็ก ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านที่ 5 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชนได้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
2. จัดทำสมุดสื่อสารระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง
3. จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้กับผู้ปกครอง
4. จัดให้มีมุมเรียนรู้ผู้ปกครอง
5. จัดกิจกรรมการแสดงของเด็กเข้าร่วมในโอกาสต่างๆ
6. จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียนและผลงาน

เด็ก

7. ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ

เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สาธารณะ เช่นตลาด วัด สวนสาธารณะ ฯลฯ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการชุมชน เกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์บุคลากร และอื่นๆ การให้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่นอกเหนือจากการให้การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และให้บริการด้านอื่นๆ แก่ชุมชนได้ดังนี้

1. ด้านวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือประชาชน
2. ด้านวิชาการ สารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถให้บริการด้านวิชาการ สารสนเทศหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และชุมชนในการศึกษาค้นคว้าต่างๆ
3. ด้านการเผยแพร่ ความรู้ให้กับชุมชนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถให้บริการแก่ประชาชน หรือชุมชนในท้องถิ่น โดยให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือครูผู้ดูแลเด็ก เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย
4. ด้านการให้บริการสาธารณะศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถมีส่วนช่วยให้การสนับสนุนการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชนหรือประชาชนได้ ตามบริบทหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้บริการแก่ประชาชน หรือชุมชนในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน หมายถึงชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดู การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนทราบโดยใช้สื่อที่หลากหลาย ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.6.1 มาตรฐาน ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1) ความหมาย

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

ประจวบ สือประสาร (2552, น. 24) ได้ให้ความหมายของของการมีส่วนร่วมว่า ในการส่งเสริมเครือข่ายชุมชนว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนตัดสินใจในภารกิจใดๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2552, น. 38) สรุปกรอบความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาที่ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจในการร่วมดำเนินการ ในการร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการมีสิทธิร่วมรับประโยชน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยนัยที่เป็นการเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยทางอ้อม

เข้มเพชร แก่นสา (2553, น. 39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการเป็นเครือข่ายการพัฒนาว่า การประกอบกิจการใดๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ โดยให้เป็นไปตามหลัก ประชาธิปไตย โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ในขั้นตอนของกิจกรรม นับตั้งแต่

การศึกษาสภาพปัญหา กำหนดจุดประสงค์ วางแผน ร่วมปฏิบัติงาน จนถึงขั้นประเมินผล พยายามสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ว่ากิจกรรมที่กระทำอยู่นั้น เป็นผลงานที่พวกเขาต้องรับผิดชอบกรณีที่กิจกรรมมีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องพยายามดึงตัวแทนของกลุ่มให้มาปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับผลที่ตามมาของกิจกรรมนั้น

กรเกล้า แก้วโชติ (2554, น. 9) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองตั้งใจเข้ามาให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้ข้อเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานและร่วมประเมินผลด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และด้านการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่โรงเรียนตั้งไว้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552, น. 25) ได้กล่าวถึง มาตรฐานขั้นพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนในการสร้างเครือข่ายการศึกษา หมายถึง การกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน เช่น ประธานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก มีการจัดงบประมาณสนับสนุนจากชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่เสมอ มีการนำนโยบายจากชุมชนเข้ามาปรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนเพื่อนำไปสู่นโยบายระดับสูงขึ้นไป

2.5.6.2 แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553, น. 45 – 50) ได้กล่าวถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่าง ครบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและ ผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งใน ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

แนวทางปฏิบัติงาน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือ ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ

3. ส่งแผนงานและปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดพิจารณาเห็นชอบ

4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้
6. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้น

สังกัด

6.1 การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานผู้จัดการศึกษาปฐมวัยมีบทบาทหน้าที่ในการ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามศักยภาพ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณและการ พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

6.1.2 ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่าย

6.1.3 ประเมินผลการพัฒนา

6.1.4 สนับสนุนให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

6.2 การจัดตั้งเครือข่ายระดับต่าง ๆ

ขั้นที่ 1 การวางแผน

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติงานตามแผน

ขั้นที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงาน

1. ประเมินผลการดำเนินงานในรอบปี ของแต่ละฝ่ายแต่ละทีมงานที่แบ่งภาระงานไว้

2. รวบรวมผลการประเมิน ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข เพื่อเสนอทีมงาน คณะทำงาน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงและพัฒนา นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสร้างเครือข่าย

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึงการกำหนดแผนความร่วมมือกับทุกฝ่าย ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ส่งเสริมการตั้งเครือข่ายและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

2.6 บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน

2.6.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน

2.6.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลโพน ตั้งอยู่บริเวณทางทิศใต้ของตัวอำเภอคำม่วง ประมาณ 9 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 78 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 598 กิโลเมตร มีอาณาเขตการปกครองติดต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเนินยางอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และ ตำบลโนนศิลา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองช้าง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.6.1.2 การคมนาคม

1) เส้นทางสายหลัก

1.1) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 227 จังหวัดกาฬสินธุ์-อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

1.2) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 227,2289 สายจังหวัดกาฬสินธุ์ - อำเภอสหัสขันธ์ -อำเภอสหัสขันธ์

2) เส้นทางสายรอง

2.1) ทางหลวงชนบท หมายเลข กส.2253 สายบ้านโพน - อ.คำม่วง

2.2) ทางหลวงชนบท หมายเลข กส. 5120 สายบ้านใหม่ฯ ต.โพน - บ้านคำคา ต.โนนศิลา

2.3) ทางหลวงชนบท หมายเลข กส.4020 สายบ้านใหม่ฯ ต.โพน - บ้านดินจี่ ตำบลดินจี่

2.6.1.3 เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลโพน มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 38.34 ตารางกิโลเมตร (23,962.5 ไร่)หรือคิดเป็นร้อยละ 7.10 ของพื้นที่อำเภอคำม่วง

2.6.1.4 ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นลำห้วย ซึ่งลำห้วยสายหลักไหลผ่านคือลำห้วยสังกะ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน ไหลลงทางทิศใต้ มารวมกันที่เขื่อนลำปาว ทำให้ในฤดูฝนมักจะมีน้ำท่วมบริเวณที่ลุ่ม

ติดลำห้วย ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตรในช่วงฤดูฝนและมักแห้งแล้งในฤดูแล้ง ทรัพยากรป่าไม้เป็นจำพวกไม้เต็ง ริง และไม้พลวง

2.6.1.5 จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพน มี 7 หมู่บ้าน ดังนี้

1) เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทั้งหมู่บ้าน จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1.1) หมู่ 6 บ้านโพนาเรียง
- 1.2) หมู่ 7 บ้านโคกน้อย
- 1.3) หมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล
- 1.4) หมู่ 9 บ้านหนองซอแมว
- 1.5) หมู่ 10 บ้านหนองบอน

2) เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพน บางส่วน จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

- 2.1) หมู่ 1 บ้านโพน
- 2.2) หมู่ 5 บ้านคลองเตย

2.6.1.6 ท้องถิ่นอื่นในเขตตำบล

1) เทศบาลตำบลโพน จำนวน 1 แห่ง

2.6.1.7 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 2,839 คน แยกเป็น ชาย 1,391 คน หญิง 1,448 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 74 คน / ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 790 ครัวเรือน

ตารางที่ 2.2

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพน

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวมจำนวนประชากร
		ชาย	หญิง	
บ้านโพน หมู่ 1	27	19	11	30
บ้านคลองเตย หมู่ 5	15	8	12	20
บ้านโพนนาเรียง หมู่ 6	112	185	238	423
บ้านโคกน้อย หมู่ 7	114	228	232	460
บ้านใหม่ชัยมงคล หมู่ 8	262	414	453	867
บ้านหนองซอแง หมู่ 9	129	244	226	470
บ้านหนองบอน หมู่ 10	131	293	276	569
รวม	790	1,391	1,448	2,839

หมายเหตุ. (สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง ตรวจสอบบ้านจากทะเบียนบ้าน ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2557)

2.6.2 การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 5 แห่ง

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 2 แห่ง

ซึ่งการรับโอนภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการรับโอนบริการสาธารณะด้านการศึกษา ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณและ ด้านวิชาการ ซึ่งสภาพปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังขาดประสบการณ์ที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ตั้งขึ้นตามระเบียบของกรมปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหลายฝ่ายประกอบกันขึ้นมาเป็นองค์คณะบริหารจัดการตลอดจนความคาดหวังที่จะให้องค์กรชุมชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อม ให้กับเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน ทำให้ยิ่งต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีแนวโน้มมากขึ้นได้บรรเทาลง

1. มีการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 โดยภาพรวมด้านโครงสร้างและอาคารสถานที่ที่เป็นแบบอาคารคอนกรีตชั้นเดียวมีห้องนอน 5 ห้อง ห้องเรียน 5 ห้อง ห้องรับประทานอาหาร ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องจัดประสบการณ์ เป็นเอกเทศ สร้างขึ้นโดยใช้พื้นที่ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้งบประมาณจากเงินบริจาคจากชาวบ้านและงบจากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ในการก่อสร้างทั้ง 2 ศูนย์

1.2 ด้านอาหารและโภชนาการของเด็กเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน 13 บาท / คน / วัน ค่าอาหารเสริม (นม) 280 วัน/ประจำปีการศึกษา ซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และเด็กส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) เพียงพอ

1.3 ด้านบุคลากรมีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากหน่วยงานต่าง ๆ อยู่เสมอเป็นประจำทุกปี และบุคลากรที่เข้ารับการฝึกอบรม คือ นักวิชาการศึกษา และครูผู้ดูแลเด็ก โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 2 ครั้ง

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น วัดขึ้นปีใหม่, วันเด็กแห่งชาติ, วันแม่, วันพ่อ, งานประเพณีลอยกระทง และการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ทางเสียงตามสาย ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กส่วนใหญ่จัดทำอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบันมีการนิเทศโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์และนักวิชาการศึกษามาตรเรียนละ 1 ครั้ง ด้านการพัฒนาคุณภาพของศูนย์มีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์เป็นประจำทุกๆ เดือน เพื่อวางแผนพัฒนาและแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ฯ ส่วนด้านวัสดุการศึกษา สื่อการเรียนการสอน และครุภัณฑ์ต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนเพิ่มเติมจากที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยตั้งจ่ายในข้อบัญญัติประจำปีกลยุทธ์ในการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลดงพญาต้องดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาฯ เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1.4.1 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 53 (6) กำหนดหน้าที่ที่ต้องทำ คือให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม มาตรา 54 (3) กำหนดหน้าที่ที่อาจทำได้ คือบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร (9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการศึกษาและพลศึกษา

1.4.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยการจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นรวมทั้งการเข้าไป

มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

1.4.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และ 17 บัญญัติให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและการปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา มีกลยุทธ์ในการพัฒนาดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดการศึกษาปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและทั่วถึงเป็นไปตามมาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 3 เน้นการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีทุกช่วงชั้นอย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 ให้ประชาชนได้มีความรู้ และมีทักษะทางด้านอาชีพหลักและอาชีพเสริม

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง รักษา และสืบทอดศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมสนับสนุนกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน

2.6.3 วิสัยทัศน์ (Vision)

แหล่งเรียนรู้ดี นักเรียนมีคุณธรรม ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาบำรุงรักษาศาสนา วัฒนธรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นเศรษฐกิจพอเพียง

2.6.4 พันธกิจ (Mission)

2.6.1.1 จัดเตรียมความพร้อม พัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัย

2.6.1.2 จัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2.6.1.3 ส่งเสริมและให้บริการชุมชน

2.6.1.4 ให้การทำนุบำรุงศาสนา สืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี

และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.6.1.5 ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และนันทนาการ

2.6.5 เป้าหมาย (Goals)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระดับปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนโดยคนในชุมชนให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนพัฒนาการศึกษาโดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

2.6.6 สภาพการดำเนินงานปัจจุบัน

เนื่องจากบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตยังขาดความรู้ความสามารถ ขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กการจัดการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรแนวประสบการณ์เนื่องจากบุคลากรของศูนย์ฯ ไม่ได้รับการนิเทศอย่างทั่วถึง ศูนย์ขาดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กขาดงบประมาณในการดำเนินการ และการปฏิบัติงานธุรการของศูนย์ฯ ไม่มีประสิทธิภาพเป็นเหตุผลสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก และอาจทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระดับปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) ที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาไม่บรรลุผลสำเร็จ

2.6.7 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.6.7.1 กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะในการฟังจังหวะ พัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรงฝึกการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานและเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) การฟังและปฏิบัติตามสัญญาณ
- 2) การปฏิบัติตามข้อตกลง
- 3) การบริหารร่างกายประกอบเพลง
- 4) การทำท่าทางตามจินตนาการ

2.6.7.2 กิจกรรมสร้างสรรค์

เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์รู้จักการแบ่งปันและการรอคอยรู้จักการปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งทำให้เด็กได้รับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) การวาดภาพระบายสี
- 2) การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ
- 3) การปั้นดินน้ำมัน
- 4) การพับ ฉีก ตัด ปะกระดาษ
- 5) การประดิษฐ์ของเล่นจากเศษวัสดุต่าง ๆ

2.6.7.3 กิจกรรมกลางแจ้ง

เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็กทำให้เด็กรู้จักระมัดระวังอันตรายจากการเล่นทั้งของตนเองและผู้อื่น รู้จักการเล่นและปรับตัวเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้รับความสนุกสนานและผ่อนคลายความเครียด กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) การเล่นเครื่องเล่นสนาม
- 2) การเล่นอิสระตามมุมต่าง ๆ
- 3) การเล่นเกมกลางแจ้ง

2.6.7.4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์

เป็นกิจกรรมที่จะช่วยฝึกทักษะในการฟังและการพูด ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา กล้าแสดงความคิดเห็น ฝึกทักษะในการคิด การสังเกต และการเปรียบเทียบ กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) การเล่านิทาน
- 2) การร้องเพลง
- 3) การเรียนรู้จากของจริง เช่น การสังเกต พืช สัตว์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน

อาชีพของบุคคลต่างๆ ในชุมชน

2.6.7.5 กิจกรรมเสรี

เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกต สำรวจ และการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา รู้จักการแบ่งปัน และการรอคอย กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) มุมบ้าน
- 2) มุมบล็อก
- 3) มุมหนังสือ
- 4) มุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์

2.6.7.6 กิจกรรมเกมการศึกษา

เป็นกิจกรรมการเล่นที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานการศึกษาเพื่อฝึกความพร้อมในการเรียนวิชาต่างๆ ในชั้นประถมศึกษาต่อไป โดยมุ่งให้เด็กได้ใช้สติปัญญาสังเกต คิดหาเหตุผลและแก้ปัญหา ตลอดจนเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา รู้จักแบ่งปันและการรอคอย และยังช่วยฝึกทักษะความพร้อมทางด้านร่างกายเขาวีปัญญา อารมณ์ สังคมอีกด้วย กิจกรรมที่จัด ได้แก่

- 1) การต่อภาพ
- 2) การจับคู่ภาพเหมือน
- 3) การเรียงภาพตัดต่อ

- 4) การสังเกตภาพเงา
- 5) การเรียงจำนวนตัวเลข
- 6) การเรียงลำดับเหตุการณ์
- 7) การจัดหมวดหมู่

2.6.7.7 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

1) การอ่านหนังสือและการเล่านิทานการเล่านิทานเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กเป็นการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานสอดแทรกอยู่ หนังสือนิทานจะให้ประสบการณ์ ที่มีคุณค่าแก่เด็ก ๆ ตามธรรมชาติ และเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ เป็นนักคิด นักถาม นักค้นคว้า เข้าใจเรื่องได้เร็ว ซึ่งจะทำให้เด็กมีความฉลาดทางปัญญา (IQ) และเป็นการสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2) งานศิลปะสำหรับเด็ก ศิลปะช่วยให้เด็กเป็นตัวของตัวเองแทนการเลียนแบบผู้อื่น ช่วยให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความต้องการภายในของตนเอง และยังเป็นการพัฒนาการด้านกระบวนการคิด

3) ดนตรีและเพลง ดนตรีช่วยส่งเสริมประสาทสัมผัสต่างๆ ของเด็ก ได้แก่ ด้านมิติสัมพันธ์การแยกความแตกต่างของเสียง ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย และภาพรวม รวมถึงทักษะการเรียงลำดับ และเสียงยังช่วยกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก ช่วยทำให้อารมณ์สงบ ผ่อนคลายเพิ่มความจำ ก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม และจินตนาการ

4) ของเล่นเด็ก เลือกของเล่นที่เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจของเด็ก ของเล่นสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่

- 4.1) กระดานดำและชอล์กที่ไม่มีฝุ่น
- 4.2) หุ่นมือ
- 4.3) สีและสมุดวาดเขียน
- 4.4) บ้านตุ๊กตาและเฟอร์นิเจอร์
- 4.5) เชือกกระโดด
- 4.6) กลองหรือเครื่องดนตรีที่เล่นง่าย ๆ
- 4.7) หนังสือที่เหมาะสม
- 4.8) ลูกบอล

2.6.8 แนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์บริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก ผู้แทนครู ผู้แทนภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนด้าน

การศึกษา (คัดเลือกจากบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาที่เกษียณอายุราชการแล้ว) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายก อบต. รองนายก ปลัดฯ ผู้ดูแลเด็กและพนักงานส่วนตำบล) และอื่นๆ ตามความเหมาะสม จำนวนศูนย์ละ 9 – 17 คน และการบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประจำปีงบประมาณ 2559

1. มีการปฏิบัติงานตามตารางกิจกรรมประจำวันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้

เวลา	กิจกรรม
08.00 – 08.30 น.	รับเด็ก
08.30 – 08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00 น.	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามศูนย์การเรียนรู้
10.20 – 10.30 น.	พักดื่มนม
10.30 – 10.45 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม
10.45 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น.	เก็บที่นอน , ล้างหน้า
14.20 – 14.30 น.	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.50 น.	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

2. การรับ – ส่ง นักเรียน มีการจัดทำทะเบียนรับ – ส่ง นักเรียน โดยผู้ปกครองจะต้องมีการลงชื่อ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน และเวลา รับ – ส่ง โดยมีครูผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยคอยรับและส่งนักเรียน ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองเรื่องความปลอดภัยของเด็กได้เป็นอย่างดี

3. โครงการออมวันนิตจิตแจ่มใส ดำเนินงานต่อเนื่องมาเป็นเวลา 5 ปี เป็นโครงการที่ปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการออม โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเด็กเป็นอย่างดี ลักษณะการดำเนินงาน ผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยได้จัดทำบัญชีสมุดออมทรัพย์เมื่อนักเรียนนำเงินมาฝาก ผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยจะลงรายรับในสมุดบัญชี และให้นักเรียนนำเงินไปหยอดที่กระปุกออมสิน เมื่อผู้ปกครองมารับนักเรียน ผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยจะแจ้งยอดเงินสะสมและนำสมุดบัญชีมาให้ผู้ปกครองรับทราบ

4. ครูผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยมีการจัดทำแผนการสอนตามมาตรฐาน ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการประเมินแผนการสอนเป็นผู้ตรวจสอบ

5. มีการจัดทำโครงการวันเด็กแห่งชาติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจัดให้มีการแสดงหุ่นขี้ผึ้ง 1 ชุดการแสดง มีการจับสลากของขวัญซึ่งได้รับความร่วมมือจากประชาชน ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างดี

6. มีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคเรียนละ 1 ครั้ง

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับท้องถิ่นถึงแม้จะได้รับการถ่ายโอนมาแล้วตามที่รัฐกำหนด โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดระดับเด็กในระดับการศึกษาปฐมวัย และกำหนดให้ถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กไปให้ท้องถิ่นรับผิดชอบ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 จึงทำให้มีปัญหาเกิดขึ้นคือ กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้วางแผนร่วมกับกระทรวงมหาดไทยให้ชัดเจนว่าจะถ่ายโอนอะไรบ้างรวมทั้งไม่สร้าง ความรู้ ความเข้าใจแก่ท้องถิ่นให้เข้าใจภารกิจของการบริหารจัดการศึกษาอย่างไร จึงทำให้มีปัญหาในการจัดการศึกษาท้องถิ่น แนวทางแก้ไข คือ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ควรกำหนดรายละเอียดการถ่ายโอน และสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ท้องถิ่นเกี่ยวกับรายละเอียดการถ่ายโอน และรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดทำคู่มือครูเกี่ยวกับแนวทางการเตรียมประสบการณ์

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

นิพนธ์พร วรมงคล (2550, น. 87-91) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ดำเนินการศูนย์เด็กเล็กนอกระบบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 35.74 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 51 ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 6.36 ปี การได้รับความรู้ในการดำเนินงานและแรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากร และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็ก ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้รับการสนับสนุนในระดับปานกลางถึงมาก 2) ในด้านปัจจัย ด้านผู้ดำเนินการ พบว่า อายุ การได้รับความรู้ในการดำเนินงานและแรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากร และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ปัญหาอุปสรรคที่

พบส่วนใหญ่ได้แก่ การขาดความรู้ งบประมาณไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ข้อเสนอแนะ ควรมีการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ประสานภาคีเครือข่ายในชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อเด็ก 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้ปกครองที่มีเพศ อายุและรายได้แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการบริหารการศึกษาไม่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้าน

พัชรภรณ์ สุทธิรัตน์ไชย (2550, น. 51) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เพื่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์ของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ขณะนี้คือ สภาพแวดล้อมภายในเป็นจุดแข็ง แต่สภาพแวดล้อมภายนอกมีอุปสรรค จึงอยู่ในตำแหน่ง แม่วัวเงิน (Cash Cow) มียุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ในระดับองค์กร เป็นการกำหนดภารกิจหลักขององค์กรควรใช้ยุทธศาสตร์ตั้งหลักมัน หรือกลยุทธ์คงตัว ได้แก่ ยุทธศาสตร์ยั่งยืนเป็นการไม่ริเริ่มโครงการใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่ม ยุทธศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลงคือไม่การลงทุนเพิ่มแต่มีการพัฒนาการบริหารภายในให้มีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในองค์กร ยุทธศาสตร์ในการทำกำไร เช่น กลยุทธ์ลดค่าใช้จ่ายกลยุทธ์ลดต้นทุนกลยุทธ์การสร้างรายได้เพิ่ม ยุทธศาสตร์ระดับธุรกิจเป็นการเลือกกำหนดวิธีการผลิตและบริการเฉพาะของหน่วยหรือของฝ่าย ยุทธศาสตร์ที่ควรใช้ คือกลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนมุ่งเน้นการผลิตหรือบริการให้มีคุณภาพสอดคล้องกับตลาดกลยุทธ์สร้างความแตกต่างเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการก่อให้เกิดการได้เปรียบคู่แข่งและกลยุทธ์มุ่งเฉพาะส่วนเป็นการตอบสนองลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ยุทธศาสตร์ระดับหน้าที่เป็นการกำหนดกิจกรรมตามงานหน้าที่ความรับผิดชอบในหน่วยงานย่อย เพื่อให้เกิดผลผลิตและการบริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ยุทธศาสตร์ที่ควรใช้ ได้แก่ กลยุทธ์การตลาดทำหน้าที่กำหนดแผนการตลาด โดยการใช้ส่วนประสมทางการตลาด 4 Ps ราคา กลยุทธ์การวิจัยและพัฒนา กลยุทธ์นารบริหารทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์การบริหารระบบสารสนเทศ กลยุทธ์การเงินและบัญชี

ภูวิชัย ต่ายเกิด (2550, น. 62) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 3 วัดสันติพลารามในสังกัดเทศบาลเมืองตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 3 วัดสันติพลาราม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือลักษณะการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์รองลงมาคือ ลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 3 วัดสันติพลาราม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และ

เมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยทุกลักษณะยกเว้น ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีปัญหาระดับกลาง 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาโดยการร่วมมือกันทั้งบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกิจกรรมต่างๆ นั้น การประชุมผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง และบุคลากร มีการจัดตั้งชมรมเครือข่าย

สุนรี ศรีผุดผ่อง (2550, น. 90-92) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบของศูนย์ดูแลเด็ก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 1) ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ อยู่ในระดับพื้นฐาน 2) ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 33.9 ปี สถานภาพการสมรสคู่ ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 7-18 ปี วุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขีดความสามารถทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการดูแลเด็กตั้งแต่เป็นผู้ดูแลเด็กร้อยละ 100 จำนวน 5 ครั้งขึ้นไป การรับรู้บทบาทหน้าที่อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการรับรู้บทบาทหน้าที่ทั่วไป ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านงบประมาณ(3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ อายุ การฝึกอบรม และปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กร 4) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบร้อยละ 15.73 โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม และปลอดภัย ข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์แก่ศูนย์อย่างเพียงพอ และควรจัดให้มีแผนการฝึกอบรมและพัฒนาผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งระดมผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนอกระบบให้ได้มาตรฐานต่อไป

จรรยา แสนหล้า (2551, น. 80-85) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ 1) ด้านงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมของศูนย์ ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายควรระบุจำนวนเงินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้อย่างชัดเจน ด้านการดำเนินงาน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเรียนการสอน ส่งเสริมบุคลากร ปรับปรุงอาคารสถานที่และสื่อการเรียนการสอน ดึงภาคประชาชน ทีมผู้บริหาร และองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ ด้านบุคลากร ส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปฐมวัยอย่างทั่วถึงกัน สนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้องให้ได้มีการศึกษาดูงานด้านอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) อาหารกลางวันควรมีความเหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ อาหารเสริม (นม) ไม่ควรซื้อนมเก็บไว้เป็นจำนวนมากและนานๆด้านอาคารสถานที่ ปรับปรุงซ่อมแซม สร้างโรงอาหารและที่แปร่งฟันเด็ก 2) แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมของศูนย์ อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน และสร้างความหลากหลายในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บุษบง ลาเทิง (2552, น. 100) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือร่วมมือยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีน้อย ไม่ทั่วถึงทำให้ชุมชนหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงไม่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน 2) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหาดคำ พบว่า ควรส่งเสริมให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่างๆ ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนให้ชุมชนส่งเสริมการเรียนการสอน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์พบว่าอยู่ในระดับมาก

สุชาติดา แขวงเมือง (2555, น. 100-113) ได้ศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดหนองคาย มีผู้เสนอแนะในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นไปในแนวเดียวกัน ส่งเสริมงบประมาณให้เพียงพอ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความตื่นตัวอยู่เสมอ สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้ศึกษาต่อ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องสะอาด อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง มีพื้นที่ใช้สอยในการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม มีเครื่องเล่นสนามเพียงพอด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร ควรใช้หลักสูตรเดียวกันและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร บรรจุเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่ง่ายและเกี่ยวข้องกับเด็ก ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนงบประมาณ จัดตั้งชมรมผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทุกระดับ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายประสานงานระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โสธดา จิตรฉาย (2555, น. 86) ได้ศึกษาการศึกษา สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุบบโดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 2) ปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปโดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยและด้านที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปโดยภาพรวม องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน และควรมีการนิเทศติดตามการสอนครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเอื้อต่อ การพัฒนางาน พัฒนาเด็ก ให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ

ภูมิพิชาติ หินไชยศรี (2556, น. 100) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจอมศรี ตำบลจอมศรี อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงขาดความเข้มแข็ง ผู้บริหารและชุมชนขาดความรู้เรื่องจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย ส่วนด้านมาตรฐานด้านบุคคล บุคลากรครูจบไม่ตรงกับวิชาเอกที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด คือ วิชาเอกปฐมวัยและด้านมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สนามเด็กเล็กเล่นมีพื้นที่จำกัด และไม่มีเครื่องเล่นสนาม บริเวณทำกิจกรรมของเด็กมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน อาคารเรียนไม่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรยังใช้หลักสูตรตัวอย่างของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของท้องถิ่น และมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ยังขาดความรู้เรื่องเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองไม่เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ พบว่า ควรมีการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมบุคลากรมีคุณภาพตรงตามวิชาชีพ เด็กได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้น่าอยู่ ปลอดภัยเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กส่งเสริมชุมชนในการผลักดันเครือข่ายในการพัฒนาศูนย์

ธัญพร วงศ์เวียง (2557, น. 107) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนากิจการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงลาด สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กบ้านม่วงลาด สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมในการบริหารงานไม่เป็นไปตามนโยบาย ด้านบุคลากร ครูผู้ดูแลเด็กขาดประสบการณ์ในงาน จบการศึกษาไม่ตรงสาขากำหนด ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สนามเด็กเล็กมีพื้นที่จำกัด ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดประสบการณ์เก่าชำรุด การจัดทำหลักสูตรเก่าล้าสมัย ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน ไม่มีประสิทธิภาพ และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ผลการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงลาด อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมตัวแทนชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพสูง ควรส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนา ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ควรส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงทัศนียภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยุทธศาสตร์ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ในการพัฒนาเด็ก ยุทธศาสตร์ ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน ควรส่งเสริมชุมชนเห็นความสำคัญศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมชุมชนกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

สุทินา ศิลาลิทธิ (2558, น. 113) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนาจำปา ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนาจำปา พบว่า มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงขาดความเข้มแข็ง ผู้บริหารและชุมชนขาดความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย ส่วนด้านมาตรฐานด้านบุคคล บุคลากรครูจบไม่ตรงกับวิชาเอกที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด คือ วิชาเอกปฐมวัย และด้านมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สนามเด็กเล็กเล่นมีพื้นที่จำกัด และไม่มีเครื่องเล่นสนาม บริเวณทำกิจกรรมของเด็กมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน อาคารเรียนไม่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรยังใช้หลักสูตรตัวอย่างของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของท้องถิ่น และมาตรฐานด้านการมี

ส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ยังขาดความรู้เรื่องเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองไม่ เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ พบว่า 2.1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดีมี ประสิทธิภาพควรส่งเสริมให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการวางนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการ ดำเนินงานในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ และการเตรียมความพร้อม ในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและ เติบโตตามศักยภาพเด็กก่อนเข้าเรียน 2.2) ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควร ส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นตรงตามมาตรฐานวิชาชีพส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วม สนับสนุนพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กด้านวิชาชีพชาวบ้าน และพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน 2.3) ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัย ควรส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงทัศนียภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริม ชุมชนระดมทรัพยากรในการพัฒนาอาคารสถานที่ 2.4) ยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการเรียนการสอนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการ พัฒนาเด็ก และส่งเสริมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.5) ยุทธศาสตร์ ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วนควรส่งเสริมชุมชนเห็นความสำคัญ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรพัฒนากิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบและ มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรส่งเสริมชุมชน ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กในการพัฒนาศูนย์ 2.6) ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริม ชุมชนกำหนดแผนความร่วมมือในการบริหารจัดการของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควร ส่งเสริมให้ ชุมชนในการเสนอแนะการดำเนินงานเครือข่าย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สุมาลี เขาเขจร (2559, น. 113) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การดำเนินงานต่อการบริหารจัดการ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ม่น อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมตัวแทน ชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ควรส่งเสริมบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพครู ควรส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและตรงตาม มาตรฐานวิชาชีพ 3) ควรส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงทัศนียภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก 5) ควรส่งเสริม ชุมชนเห็นความสำคัญศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 6) ควรส่งเสริมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก ชุมชนและ ผู้ปกครองให้มีบทบาทหน้าที่ และร่วมแรงร่วมใจในการที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ ต่อไปส่งผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การดำเนินงานโดยภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Sanders (2000, p. 296 A) ได้วิจัยเรื่อง หลักสูตรอนุบาลศึกษาเปรียบเทียบกับ การรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาคำรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาคูโรงเรียนอนุบาลในเขตเมือง 8 เมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมา ว่าแตกต่างกันหรือไม่ และเพื่อตรวจสอบว่าการรับรู้ตามตัวแปร ตำแหน่งวุฒิการศึกษาอายุของเด็กนักเรียนจำนวนปีที่ทำการสอน ระดับการศึกษา จำนวนปีที่อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน จำนวนปีที่เป็นผู้บริหารแตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้เรื่องหลักสูตรอนุบาลระหว่างอาจารย์ใหญ่กับครูที่มีวุฒิการสอนระดับประถมศึกษาหรือผู้ที่มีวุฒิทางการบริหาร ครูที่มีประสบการณ์การสอน 0-5 ปีผู้สอนอยู่ในตำแหน่งเดียวกันมา 20 ปี หรือมากกว่าจะมีความแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มอื่น

Liang (2001, p. 416 A) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้และความพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาล : กรณีศึกษาผู้ปกครองเด็กอนุบาลใต้หวัน ในโรงเรียนอนุบาลพบว่า การศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลแตกต่างกัน การรับรู้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครอง และความพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของผู้ปกครองเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก และพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่ว่าง สถานที่ตั้งหลักสูตร ปรัชญาการศึกษา คุณสมบัติของครูและค่าใช้จ่ายเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองใช้ในการเลือกโรงเรียนอนุบาล

Larkin (2002, p. 248 A) ได้วิจัยเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลถึงสภาพความเป็นผู้นำในเรื่องการศึกษาในระดับอนุบาล เป็นการสำรวจว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังและความต้องการ ในบทบาทตามโครงสร้างในองค์กรอย่างไร ประสบการณ์ที่เป็นทางการจะช่วยเตรียมการในการที่จะแสดงบทบาทสภาวะผู้นำอย่างไร การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการเตรียมตัวเป็นผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ต่อการตั้งนโยบายและการออกไปประกาศนียบัตรรับรองในสาขาการศึกษาอนุบาลใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการอธิบายรายละเอียดของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเพื่อเสนอให้เห็นว่าคุณภาพและทักษะของภาวะผู้นำชนิดใดที่พวกเขาต้องการ ผลจากการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลมีบทบาททางการบริหารตั้งแต่การรับผิดชอบดูแลรักษาทั่วไปในโรงเรียน ไปจนถึงการติดต่อกับครูและผู้ปกครอง ความรับผิดชอบต่อการรับเด็ก งบประมาณการหาเงินทุน การพัฒนาบุคลากรแตกต่างไปจากสภาพของแหล่งเงินทุน ขนาดและการได้รับการช่วยเหลือที่หาได้จากการบริหาร ผู้บริหารทั้งหมดมีการเตรียมตัวน้อยมากต่อการเป็นฝ่ายบริหารภาวะผู้นำของเขาขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัว การเรียนรู้เบื้องต้นในการบริหาร ขึ้นอยู่กับการลองผิดลองถูกการมีผู้ช่วยผู้บริหารจะช่วยให้เกิดความสำเร็จ ด้านรูปแบบการจัดการเรื่องบรรยากาศโรงเรียนอนุบาลเป็นแบบ

การให้ความร่วมมือ ผู้บริหารสตรีมักพบความโดดเดี่ยว เพราะขาดการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นผู้บริหารด้วยกัน

Ramji (2002, p. 128 A) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระดับปฐมวัย และสร้างเครื่องมือสำหรับประเมินโรงเรียนระดับปฐมวัย (Pre-primary Institutions their Supervision) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการศึกษาปฐมวัยในอินเดีย การนิเทศโรงเรียน ในเรื่องสุขภาพอนามัยโภชนาการ รวมทั้งการจัดการศึกษาและแบบประเมินโรงเรียน ซึ่งมีหัวข้อต่างๆ คือ อาคารสถานที่ ครูนักเรียน การจัดกิจกรรมของนักเรียน การประเมินแบ่งออกเป็น 3 ระดับดีมาก ปานกลาง พอใช้ แบบประเมินนี้ผู้ควบคุมดูแลการจัดระดับปฐมวัยเป็นผู้ประเมิน พร้อมกันนี้ รามจี ได้เสนอแนะให้ผู้ดูแลของปฐมวัยและผู้ใช้แบบประเมินแนะนำครูให้เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม กับความสนใจของนักเรียน

Roger (2003, p. 412 A) ได้วิจัยเรื่อง โครงการศูนย์กลางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ การเรียนรู้ของครูและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในศูนย์เด็กเล็ก เพื่อต้องการศึกษา การทำงานร่วมกันและการเปลี่ยนแปลงของครูพร้อมกับกระบวนการพัฒนาการเขียนของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุมกระบวนการสะท้อนความคิดของครู และ การบันทึกภาคสนาม โดยคณะทำงานพัฒนาการวิจัยเป็นครูที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน ผลการวิจัย พบว่า ครูจะทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจก่อนที่จะแยกย้ายกันไปเรียนรู้ความเป็นมืออาชีพ ครูมีโอกาสใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงาน และการสอนการเขียนที่ดีที่สุดร่วมสำหรับเด็กนักเรียนอนุบาลร่วมกัน สิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับการฝึกฝนประกอบด้วยการร่วมมือกันของผู้อำนวยการโรงเรียนในการพัฒนาบุคลากรร่วมกับครู การเข้าร่วมของผู้อำนวยการโรงเรียน ไม่เพียงแต่จะให้การสนับสนุนแต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ร่วมกันเชิงสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียนและเป้าหมายเฉพาะในการสอน อีกทั้งเป็นการสร้างและสนับสนุนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อีกด้วย

Izbicki (2004, p. 327 A) ได้วิจัยเรื่อง ชีตความสามารถของผู้นำในโรงเรียนปฐมวัย รัฐบาล มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้สำรวจความสัมพันธ์ของชีตความสามารถของผู้นำที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า พื้นที่โรงเรียนคล้ายคลึงกันเช่น การฝึกการเตรียมการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย รวมถึงความรับผิดชอบร่วมกันของผู้ร่วมงานนักเรียนและผู้ปกครอง โอกาสของผู้นำในการสนับสนุนตลอดถึงกลุ่มความร่วมมือกันทางการปกครองการร่วมกันแสดงวิสัยทัศน์ ข้อมูลพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติและการตัดสินใจ การสะท้อนให้เห็นการฝึกฝนที่ได้รับการปรับปรุงขึ้นใหม่ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับสังคม สำหรับการประสานงานที่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จอย่างต่อเนื่องตลอดจนสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ประสบการณ์นักเรียนในด้านโอกาสการเรียนรู้หนังสือขั้นต้น ในความหลากหลายของสภาพแวดล้อม พื้นฐานที่มั่นคงสำหรับโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยขณะที่เรียนโรงเรียนอนุบาล ดังนั้น ชีต

ความสามารถของผู้นำระดับสูงของโรงเรียนปทุมวิไลมรัฐเท็กซัสน่าจะสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของนักเรียนระดับมัธยมจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากโรงเรียนอนุบาลปทุมวิไลได้

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจะดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานทางด้านการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจสำหรับเด็กนักเรียนศูนย์เด็กเล็ก จะต้องพิจารณาถึงมาตรฐานการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยซึ่งมี คณะกรรมการผู้ปกครอง ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพิจารณาและประสานงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเข้ามามีบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์ แก้ไขปัญหา หรือกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ที่เหมาะสมในการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อความสำเร็จลุกล่วงไปได้ด้วยดีและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป